

IZDAVAČ
SLON, RADIĆEVA 33, ZAGREB

ZA IZDAVAČA
NIVES TOMAŠEVIĆ

UREDNIK
NIVES TOMAŠEVIĆ

LIKOVNI I TEHNIČKI UREDNIK
NINOSLAV KGNC

LEKTOR I KOREKTOR
MIRJANA PAIĆ JGRIN1Ć

IZRADA FOTOUTA
BAKAL, KAČIĆEVA 12, ZAGREB

SLOG
D&M

TISAK
KRATIŠ, VRAPČANSKA 15, ZAGREB

NAKLADA 1.000 PRIMJERA
ZAGREB, 1996.

ISBN 953-6203-11-1

PAVAO PAVL1ČIĆ

**DOBRI DOH
ZAGREBA**

SLOM
Zagreb, 1996.

Tramvajska priča

Ponedjeljak: staklo

Kako bi to izgledalo kad bi svi putnici, ulazeći u tramvaj, pozdravljali?

To je pitanje o kojemu razmišlja Tomislav Sijak, stojeći na svojoj tramvajskoj stanici i gledajući prema sjeveru, odakle bi se trebala pojaviti plava kola, bljeskajući prozorima pod kosim zrakama jutarnjeg sunca. Zaključuje da bi takav običaj zacijelo bio naporan i nespretno, i da bi onoga tko bi takvo što pokušao svi čudno pogledali, a zatim bi stali zuriti kroz prozor, jer bi im bilo neugodno: odzdraviti je smiješno, a ne odgovoriti na pozdrav nezgodno, kad se čovjek već lijepo javlja. Uto se prikolica zaustavlja pred njim, Tomislav Sijak ulazi:

— Dobro jutro!

— Dobro jutro, živjeli, kako je? — odgovaraju mu. A zatim, budući da se on smiješi, pokazujući kartu i sjedajući na jedno od praznih mjesta, pitaju: — A što je, jutros ste dobre volje?

— A, ništa, tako, godi mi lijepo vrijeme — veli on, smiješeći se i dalje. Me vrijedi da im iznosi svoja razmišljanja o pozdravu u tramvaju: možda bi im bila strana, možda ih ne bi razumjeli. Jer, ovo je posve netramvajska situacija, taj tramvaj i nije tramvaj, nego neka vrst prešutnog sporazuma, kao tajno bratstvo.

Gledajući kroz prozor u kestenove krošnje, pune bijelih i ružičastih cvjetova, Tomislav se Sijak pokušava sjetiti kada se zapravo počeo voziti tim tramvajem, kada ga je otkrio, ali mu to ne uspijeva. To je moralo biti još u doba kad se doselio u Medvedgradsku. Još tada, davno, počeo je odlaziti na posao nešto ranije, da bi izbjegao gužvu. Tako se uobičajilo da svakoga

dana hvata tramvaj u pet i sedamnaest. (J tome je bio tako točan kao da ni prije ni poslije nema nikakva drugog prijevoznog sredstva, i osjećao se prikraćenim kad bi propustio taj tramvaj. Tako je primijetio da ima još ljudi koji kreću na posao u to vrijeme, tako ih je i upoznao, što je, s obzirom da je tramvaj bio poluprazan, a sastav uvijek isti, bilo i neizbježno. Svi su se već poznavali, a on se uključio u društvo: primili su ga kao svoga.

Razgovori što se tu vode u najboljem su smislu filozofske naravi. Susrećući se samo na toj kratkoj vožnji, ljudi su lišeni svakog koristoljublja i odvojeni od društvene podloge, pa zato govore bez ustezanja. S druge strane, poznajući se tek površno, mogu govoriti samo o općenitim i za sve važnim stvarima, pa to razgovoru daje neku uzvišenost. A kad ipak probiju osobne brige nekoga od njih, svi mu svesrdno nastoje pomoći, možda baš zato što im na raspolaganju ne stoji ništa drugo do savjet, sućutno kimanje, tiha riječ.

— Nije to ništa, Petretiću, proći će to, to su godine — govori i sad gospodin Pepčec, činovnik, mršavome čovjeku kraj prozora. To je slagar u tiskari u kojoj radi Tomislav Sijak, on ima bolesnu ženu, a svi ga, zbog nečega, i u tramvaju i u poduzeću, oslovljavaju samo prezimenom. Svakoga je jutra u tom tramvaju.

Kao i ostali: jedna debela žena, po zanimanju pipničarka, dvojica mladića, ličilaca s papirnatim kapama, jedan crveni mesar s torbom od lika u ruci, još jedna žena, mlađa, kojoj se ličioc i uvijek udvaraju, i neki sijedi odvjetnik s leptir-kravatom i štapom. To je stalni sastav koji se međusobno pozdravlja, čavrlja i zagleda novajlije.

— Zdravo — javlja se Tomislav Sijak svome kolegi s posla, Jakobu Bobovcu, koji ulazi na prvoj stanici poslije Zvijezde i odmah se uključuje u razgovor. Tomislav Sijak gleda van, sve dok tramvaj ne krene. Tamo, na uglu, tik do tramvajske stanice, ima jedna stara kuća, obojena čudnom mješavinom smeđe i ružičaste boje. Na njezinu krovu, zaraslom u mahovinu, ima

jedan prozorčić, malen, u čudnom okviru: izvijene daščice pridržavaju staklo u obliku romba, što blista na jutarnjem suncu.

Kao i tramvaj, i taj je prozorčić za Tomislava Sijaka dio jutarnjeg obreda odlaska na posao: kao što se ne sjeća kada je prvi put sreo staro društvo iz prikolice, tako mu je izbljedio iz sjećanja i trenutak kada je prvi put spazio taj prozorčić. Ali, koliko pamt, nije još prošlo nijedno jutro, a da nije izvinuo vrat i pogledao gore. Ma krovu ima još otvora, ali je samo ovaj zastakljen, dok su drugi prekriveni limom; možda je iza ovoga neka prostorija koja je nekada služila za stanovanje. Po staklu je popadao debeo sloj prašine, i svakoga jutra Tomislav Sijak pomišlja kako bi bilo dobro ondje se zavući, pa prvo otrti staklo, a onda kroz prozorčić gledati van, kako, recimo, kiša bubnja po širokim plojkama kestenovog lišća. Gore je svakako tiho i zaštićeno.

— Sto gledaš? — okreće se Jakov Bobovac na sjedalici, pa i on krivi vrat i slijedi pogled Sijakov.

— Tamo, nešto — trza se ovaj, dok i prozorčić i kuća zamiču iza krošanja. On ne želi otkriti svoju staru tajnu s prozorčićem, a ni novu, koju je upravo stekao. Prozor u koji nikada nije pogledao vozeći se tramvajem popodne ili s večera, već samo ujutro, danas se promijenio: s njega je obrisana prašina, a kao da je i malo odškrinut.

Utorak: okvir

Sto se zapravo dogodilo?

Tomislav Sijak stoji na svojoj stanici i razmišlja o prozorčiću. Obronci Sljemena obasjani su suncem svibanjskog jutra, rosa je, zrak je čist, pa se gore razaznaje svako stablo, svaka krošnja. Ma ulici je još sjena, ali je ipak ugodno stajati tako s jutarnjim novinama pod rukom, njušeći miris kave iz obližnjih krčmi,

gledajući užurbanost oko kamiona pred stražnjim ulazom samoposluživanja. I razmišljajući o svojoj maloj tajni, o prozorčiću.

Nikada Tomislav Šijak ne bi pomislio na taj prozorčić, nikada ne bi uopće bio svjestan da on postoji prije no što bi se dovezao do stanice na kojoj ga može ugledati, kao što nikada nije zaboravljao da ga, kad stigne onamo, doista pogleda. A danas ga se sjetio čim je izašao iz kuće. I zato se pitanje, što se dogodilo, koje je sebi postavio, odnosilo zapravo na njega samoga, koliko i na prozorčić. Dok sada stoji na stanici, u mekoj jutarnjoj rasvjeti, udišući miris vlažnoga lišća, pomalo mu postaje jasno da je on zapravo u sebi polagao nekakvo pravo na taj prozor i da se sada osjeća kao da je tkogod taknuo u nešto što je samo njegovo. Zato odmah odbacuje pretpostavku da se u onu prostoriju netko uselio, vjerojatno je kakva savjesna domaćica, uređujući tavan, sredila i taj prostor (koji je zacijelo pun starih novina, iznošenih cipela i raskupusanih udžbenika), pa obrisala i prozorčić. Ipak, Tomislav Šijak osjeća kako ga blago nezadovoljstvo ne napušta ni dok ulazi u tramvaj.

— Dobro jutro!

CJ prikolici je iznimno raspoloženje: svi govore uglas, više ih stoji nego što sjedi, a gospodin Pepčec, u sredini, vodi glavnu riječ. Mesar maše torbom od lika, odvjetnik gestikulira rukom u kojoj drži štap, ličioc se podruguju, a žene ispuštaju otegnute uzvike iznenađenja. Samo Petretić sjedi kraj prozora, ne sudjelujući u razgovoru, i gleda van.

— A, evo ga, evo ga — više gospodin Pepčec, dok Šijak ulazi, a u skupini putnika nastaje tajac, svi gledaju prema njemu, pa se naš junak zbunjuje.

— Evo me — kaže, ne znajući što bi drugo.

— Sad ćemo saznati nešto više — veli odvjetnik.

— O čemu? — pita Tomislav Šijak. Svi ga gledaju i šute, kao da pokušavaju nešto pročitati s njegova lica, a zatim jedan od ličilaca veli razočarano:

— Pa on ništa ne zna!

— O čemu? — ponavlja Šijak.

— Pa o pljački u vašem poduzeću, čovječe božji! — trijumfalno uzvikuje gospodin Pepčec, uživajući u Sijakovoj zbnunjenosti.

— Niste slušali u drugom dnevniku na televiziji? Neki su se uvukli u upravne prostorije kroz slagarnicu, jučer kasno popodne, i odnijeli veliki iznos u gotovini.

— Kod nas? — još se ne snalazi Tomislav Šijak. — Pa kako to?

— Vaše poduzeće je malo, je li tako, i radi samo u jednoj smjeni? — pita odvjetnik, a izraz mu postaje ozbiljan, a glas odsječčan, kao na sudu.

— Tako je.

— E, pa jučer se netko uvukao kroz slagarnicu u koju se ulazi iz veže, ako se ne varam. A upravne prostorije imaju svoj ulaz, koji je dobro osiguran, ali imaju i vrata koja ih spajaju sa slagarnicom. I tuda je ušao lopov.

— Otkuda vi sve to znate? — pita Tomislav Šijak, i odmah mu biva neugodno, jer bi odvjetnik još mogao pomisliti da ga sumnjiči.

— Pa bio sam tamo, vi ste mi tiskali posjetnice, zar se ne sjećate? A na televiziji su rekli da je ušao kroz slagarnicu.

— Tako — kaže naš junak, još se ne snalazeći.

— Pa vi imate novine — uzvikuje mesar i maša se za svežanj pod Šijakovom miškom. Svi, zbijajući glavu uz glavu, vire u raskriljene novine, tako da za Tomislava Šijaka nema više mjesta. A on se ne snalazi, pa zbnunjeno gleda kroz prozor, u kes-tenove što jure, a jedina mu je misao kako jedno tako mirno mjesto, kakva je njegova tiskara, najednom može dospjeti u vrtlog čudnih događaja i u središte javne pozornosti. Da bi se nekako vratio u svakidašnji tok stvari, spušta ruku na rame čovjeku do prozora:

— Kako žena, Petretiću?

— A? A, vi ste. A što da vam kažem? Sve gore, nema pomoći, čini mi se, sve gore, rak je to, odmah sam ja rekao.

— Rak? Pa nije možda, možda je drugo...

— Jest, znam ja — kaže Petretić, uvrijeđen, kao stručnjak kojemu se laici miješaju u posao.

— Pa to nije ništa — razočarano veli gospodin Pepčec, to je isto ono priopćenje koje su pročitali i na televiziji. — Svi opet počinju uglas komentirati i potezati jedan drugoga za rukav. Tomislav Sijak misli o tome kako će sad policija svakoga ispitivati, kako će se u poduzeću morati izabrati komisija što će ispitati razne aspekte neugodnog događaja, sjedeći po zadimljenim sobama do kasno u noć.

— Da nije to sam blagajnik udesio? — pita mesar dok tramvaj koči.

— Ne vjerujem, to je žena — veli Tomislav Sijak.

— A, nemojte vi, ne zna se danas, znam ja i takvih slučajeva — brza gospodin Pepčec.

Llazi Jakov Bobovac. U njega je lice uzbuđeno, prosijedi brkovi nakostriješeni, pod očima podočnjaci. Pod rukom su mu novine, otvorene na stranici sa crnom kronikom. Jedva pozdravlja društvo, obraća se Sijaku:

— Jesi li vidio? A1 će biti trke, što misliš? — On to kaže istodobno i plašljivo i zlrado, dok se vrata polako zatvaraju, a tramvaj kreće. Tomislav Sijak šuti, premda je i sam uzbuđen.

Clzrujan je toliko da je gotovo zaboravio na prozorčić. U posljednji čas, on se malo priginje i gleda gore. Prozor blješti u visini. Nema sumnje, prašina je s njega pažljivo otrta.

— Tko bi rekao — govori Jakov Bobovac — jučer popodne, dok sam ja spavao... Punica je bila kod nas, i ženina sestra, a ja sam spavao u sobi... — Osjećajući da ga Sijak ne sluša, on se zbunjeno uključuje u razgovor ostalih. Zbunjen je i Tomislav Sijak. Je li doista spazio priliku što je promakla s unutrašnje strane, iza stakla, tik uz sam okvir?

Tomislav Sijak bi se zakleo da je to bila glava muškarca.

Srijeda: zastor

Što su oni saznali?

Tomislav Šijak na svojoj stanici čita novine, nestrpljivo okrećući stranice. To inače nikada ne čini, nego ih prolista ili u tramvaju, ili istom popodne, kad dođe kući i privilegne na divan u kuhinji. Ali, danas su okolnosti izvanredne, i ono što ga najviše zanima to je da vidi koliko su se podataka o pljački novine uspjele dokopati, je li u njima objavljeno sve ono što je policija službeno priopćila predstavnicima poduzeća, ono o čemu je komisija — u koju je, kao što se i nadao, i sam izabran —jučer do kasno raspravljala. Tomislav bi Šijak htio znati koliko će, kada uđe u tramvaj, njegova savjest biti na kušnji: hoće li, kada ga suputnici upitaju što zna, morati prešućivati (a to znači lagati), ili će doći u opasnost da im otkrije i ponešto od onoga što možda nije objavljeno, pa da tako bude nekorektan prema ljudima u poduzeću. Ali, zbunjen je i poslije listanja novina: one otkrivaju tek dio onoga što zna, ali mu se čini da se i ostatak može naslutiti čitanjem između redaka, pa tako mora zaključiti da će samo njegova umješnost odlučiti hoće li se u tramvaju ipak izvući, ili će ga cijeli dan mučiti grižnja savjesti, bilo jedne ili druge vrste.

A ipak, premda je sad većinu vremena obuzet nedavnom pljačkom, ipak mu i jutros pada na pamet prozorčić. I pita se tko se to jučer, u onaj rani i neobični sat, motao po tavanu iza prozora. I zaključuje da je to zapravo svejedno: tko god to bio — dimnjačar, električar, stanar kuće ili skitnica što se onamo sklonio da prespava — prozor u zelenoj sjeni lišća sada je pripao i drugim ljudima, više nije samo njegov, i smanjili su se izgledi da ikada više odande promatra tihu ljetnu kišu. I gotovo da je sklon praznovjerno misliti kako je to, što je netko zauzeo njegov prozor, zapravo bilo predznak poremećaja njegova duševnog mira, predznak neugodnosti i problema što su naišli u vezi s pljačkom i zbivanjima oko nje.

— Požurite, požurite, nestrpljivi smo — dovikuje mu gospodin Pepčec sa stražnje platforme četrnaestice, a cijelo ga društvo gleda kroz prozore. — Življe, življe, željni smo novosti!

— A, slabo ćete, bojim se, imati koristi od mene, moram vas odmah razočarati — kaže Tomislav Sijak, osjećajući ipak tremu, kao da izlazi na pozornicu.

— Ne budite suviše skromni, znamo mi da ste vi tamo važan faktor, rekao nam je vaš kolega — koketno se smiješi debela pipničarka.

— Pričajte, dragi, pričajte — tapše ga odvjetnik po nadlaktici.

— Tako, nema tu baš mnogo toga — zaušćuje Tomislav Sijak. — Vidjeli ste u novinama... Clvukao se netko kroz slagarnicu, vrata je otvorio otpiračem, dabome, a vrata između slagarnice i ureda koja imaju automatsku bravu otključao je nekom drugom spravom, ne zna se kojom...

— Duplikatom ključa? — pita odvjetnik.

— Ne mogu reći, zapravo ne znam, ja sam samo član... — muca Sijak.

— Razumijemo se, idemo dalje — veli gospodin Pepčec. — Idemo dalje. Tko je otkrio pljačku?

— Čuvar. U zgradi su prostorije kemijskog laboratorija koji drži čuvara, pa on kadikad obiđe i tiskaru. Vidio je otvorena vrata, ušao je, i tako je digao uzbunu.

— Provalnik je poznavao teren? — pita odvjetnik.

— Da, samo to nije ni teško, toliko ljudi dolazi k nama, mi smo kao na ulici. Eto, ivi ste zapamtili raspored prostorija, onda kad ste bili kod nas.

— A onaj što su ga vidjeli? — pita jedan od ličilaca. — Je li istina da je to neki crvenokosi?

— Navodno je čuvar nekoga vidio.

— Navodno? — pita dalje mladić. — Priča se da je bio visok, sa svežnjem ispod ruke?

— To su priče. Nije sigurno — odgovara Tomislav Šijak
iv ijemu glas pomalo postaje autoritativan, jer se nada skorome
.pasu. Domala će neki od putnika — među njima oni naj-
/natizeljnjiji — sići. Osim toga, blizu je stanica na kojoj ulazi
likov Bobovac koji će možda preuzeti dio tereta, upuštajući se
u boj s ovim znatizeljnicima.

Jer, još se nisu sjetili da ga pitaju ono najvažnije: kako je
i iivorena blagajna. Ta, najvažnija stvar, nije objavljena u tisku; a
baš je ona istrazi zadala najviše brige. Na blagajni nije bilo
iragova nasilja, a ni tragova otvaranja lažnim ključevima. Netko
|c zacijelo imao kopiju. Blagajnica je bila očajna, premda na nju
l nisu ozbiljno sumnjali, odmah su vidjeli da je žena strašljiva i
I iczazlena. Samo, je li se ključa domogao tko iz poduzeća, ili tko
i/vana?

Uto dolazi i Bobovčeva stanica: on stoji na postaji, miran
kao i obično, pušeći cigaretu koju baca ulazeći. Svi se odmah
i ikreću njemu, nadajući se da će iz njega izvući više nego iz
lomislava Sijaka. Tako se ovaj može okrenuti onome što ga sad
/anima: prozorčiću. Osupnut, s nevjericom gleda uvis, ovjesivši
se rukama o aluminijsku šipku. Prozorčić je zastrt zelenim
papirom.

Na papiru ima nekih crvenih tonova, pa Šijak napreže oči.
Razabire slova D i N i neki nejasan oblik, naranisan smeđom
bojom. Po nečemu mu se taj papir čini poznat.

— Ne znam vam ja ništa, eto vam njega, on je u komisiji
— brani se Jakov Bobovac, a zatim, da bi pokazao kako je taj
razgovor za njega završen, okreće se Petretiću koji, kao i uvijek,
sjedi sam.

— Kako žena, Petretiću?

— Neće dugo.

— Što neće dugo? Bolest?

— Ne, nego ona — osorno, u prozor, govori Petretić.

Bobovcu je neugodno, pa se okreće Šijaku:

— A šta ti to uvijek gledaš?

— Ništa, jedan prozor, tamo — odgovara Tomislav Šijak, dok tramvaj juri nizbrdicom.

— Kakav prozor? Mije vrag da tu stanuje neka tvoja... onako?

— Mije, nego gledam... — zaušćuje Tomislav Šijak, a zatim se prekida, pa dodaje rastreseno: — A možda i jest. — 1 dok ga Jakov Bobovac sudionički gurka u rebra, on nastavlja buljiti kroz prozor.

Sjetio se odakle mu je poznat zeleni papir na prozorčiću. To je plakat načinjen u njihovoj tiskari, on je sam nadzirao slaganje. Plakat je zelen, na njemu je crvenim slovima napisano ŠTEDMJA. A ono smeđe je sandalica djevojčice što je na plakatu narisana.

Samo, plakat još nije poslan naručitelju: uredno poslagan u hrpe, stoji zeleni plakat u hodniku male tiskare još i sada.

Četvrtak: brava

Je li još prerano za bilo kakve zaključke?

To je pitanje koje muči Tomislava Šijaka dok kroči pored svoje tramvajske stanice. Jutro je, sunce je, rosa je, kao i svakoga dana, samo što je nešto ranije, nema još ni pet sati, i što se naš junak ne zaustavlja na tramvajskoj stanici, nego nastavlja dalje. Ondje, na malom zaravanku s kojega se ulazi u kola, on ne vidi poznata lica kao svakoga jutra, već neke neznance, iz neke još ranije smjene, možda iz kakva stalnog društvanca u nekome ranijem tramvaju. Hitrim korakom, ispred kestenova, udišući ugodan jutarnji zrak, silazi Tomislav Šijak niz Medveščak.

A pitanje što ga muči tiče se, dakako, veze između njegova prozorčića i tiskare u kojoj radi, točnije, okolnosti pod kojima je plakat koji je tek nedavno dovršen i koji, zato, ne bi smio postojati nigdje drugdje na svijetu do u dugoj i bučnoj prostoriji

u kojoj se nalazi rotacija, dospio na prozorčić što ga je naš junak tako dugo smatrao svojom malom tajnom. On je zbunjen: iznenada su se, posve neočekivano, sastala dva posve različita vida njegova vlastitog života: onaj najintimniji, tajni i nikome poznat, oličen u malome prozorčiću na krovu nepoznate kuće, i onaj najmanje intimni, javni, što ga utjelovljuje mala tiskara na Savskoj cesti.

Dakako, Tomislav Sijak ne bi htio dopustiti da ga činjenica log tako iznenadnog sudara zbuni, pa da zato počne preuranjeno zaključivati. Zato sad razmatra razne mogućnosti, počivajući od onih najbanalnijih, ali ipak osjeća, dok tako kroči kroz litravu zelenu sjenu krošanja, daje pod dojmom te neočekivane podudarnosti, da ga ona smućuje i priječi da zaključuje sasvim hladno i trijezno.

Najobičnija je od svih pretpostavki da u kući, na kojoj je prozorčić, stanuje netko tko radi u tiskari: ali Tomislav Sijak zna rla nije tako. Također je sasvim moguće da je plakat stavio na prozor netko tko je dolazio kakvim poslom u tiskaru, pa je ondje spazio šareni transparent, smotao ga i odnio sa sobom. Tomislav Sijak se sjeća da je takvih slučajeva bilo, i da ljudi u rotaciji nisu baš strogo branili da se to čini. Moguće je da je tko iz kuće uredio tavan za stanovanje, pa privremeno zastro prozorčić plakatom. Možda su sobu izdali kakvome studentu, ili možda čak i slikaru koji se bavi dizajnom plakata i koji je, onda, logično bio i u tiskari. Sve je to moguće, čak i vjerojatno.

Tomislav Sijak zastaje. To je u redu. A kamo on to zapravo ide? Još se i sad snebiva oko toga, to više što mu odluka nije baš konačna. Ide u onu kuću na kojoj je prozorčić.

Zastaje opet. Sto očekuje da će tamo otkriti? Opet oklijeva. Nada se da će saznati nešto o podrijetlu plakata. A zašto ga ono zanima? Sto ako doista ustanovi da su izdali sobu kakvome studentu ili slikaru, ili da je tkogod prisvojio plakat iz tiskare? Zar ga to zanima samo zbog prozorčića? Ne. Znači, postoji i neki drugi razlog?

Postoji. Tomislav Šijak odlučno gazi dalje, jer zna da je čas da razmisli i o posljednjoj, najvjerojatnijoj, i možda najnaivnijoj pretpostavci, onoj koja ga je zapravo i nagnala da pođe u izviđanje, a za koju ni sam sebi ne priznaje da ga cijelo vrijeme muči. I on misli o toj pretpostavci, premda su mu misli sve uznemirenije i zbrkanije, jer se približava staroj kući na uglu.

Zar nije moguće da je upravo onaj tko je opljačkao tiskaru stavio plakat na prozorčić? Da je ondje, na tavanu, recimo, načinio svoje skrovište, spremio onamo novac, a možda se i sam sakrio. A plakat? Ako se već prave takve pretpostavke, onda je moguće da je on u plakat zamotao i novac što ga je ukrao, i tako ga iznio na ulicu.

Tomislavu Sijaku misli lete sve brže i brže, sve mu se neuvjerljivije čine vlastite pretpostavke. Jer, već je posve blizu kuće na uglu, a ondje se sve pričinja kao i obično, tako svakodnevno i pitomo na jutarnjem suncu, da mu gotovo dolazi da se glasno nasmije na svoje misli. Zar tako izgledaju pljačkaške jazbine? Kao austrougarske građevine sa štukaturama? Istom štogod!

Ipak, on zastaje pred ulaznim vratima. Kad je već tu, zašto ne bi pogledao? Ako ni zbog čega drugoga, a ono zbog prozorčića. Možda će vidjeti da se gore nešto popravlja, kreči, pa će bar znati na čemu je. Prvo čita imena na zvoncima kod ulaznih vrata. Mikoga poznatoga. Ipak, možda tu stanuje rod-bina nekog tko radi u tiskari, pa su tako došli do plakata?

Oprezno, kao lopov, uspinje se on uz tiho i pusto stubište, zagledajući mjedene pločice na vratima, staromodnu dugmad električnih zvona, gravirane proreze za pisma, žute, sjajne kvake, zastakljena vrata, otirače za noge. Nigdje nijednog poznatog imena.

Napokon stiže do vrha. Ondje su smeđa, čvrsta vrata, s ključanicom, ali bez brave izvana. Po njima je prašina. Tomislav Šijak naslanja oko na ključanicu: vidi se samo neka ispucana drvena površina na koju padaju sunčane zrake, a na njihovu

svjetlu pleše prašina. Zbunjen, polako, jednim prstom, Tomislav Sijak upire u vrata: ona ostaju nepokretna. Zatim gura jače, dlanom, ali i to posve tiho i oprezno. Vrata ne popuštaju; suzdržavajući dah, stoji pred njima i gleda ih. Onda prislanja uho na ključanicu. Trza se. Zar se to začuo nekakav šum?

Tomislav Sijak brza niza stube, načinivši, tko zna zašto, nezainteresiran izraz na licu. Poput krivca, što više silazi, sve jače ubrzava korak, kao da mu je tko za leđima. Stiže do ulaznih vrata, brzo ih otvara i iskače na ulicu. Je li čuo neka vrata iza sebe?

I dalje zbunjen, polako ide prema tramvajskoj stanici, zatim gleda na sat. Pet i šesnaest, sad će i njegov tramvaj.

— Hej, otkud ti ovdje? — To je Jakov Bobovac. Ha njega je Sijak gotovo i zaboravio, nije se pripremio, pa muca:

— Tako... Gstao sam ranije, pratio sam ženu... Bilo mi je rano, pa sam došao pješke jednu stanicu, da ipak idemo skupa.

— Tako — kaže Jakov Bobovac. — Žena ti je otputovala?

— Hije, nego danas je morala ranije na posao, imaju neku inventuru. Ah, evo ga — dodaje Tomislav Sijak, jer se tramvaj približava. Gnutra je graja.

— Ah, evo ga — kaže i gospodin Pepčec. — A mi smo se već zabrinuli za vas.

— Ima li što novo? — pita odvjetnik, misleći očito na pljačku.

— Hišta, koliko znam — zbunjeno odgovara Tomislav Sijak. A zatim, da bi se izvukao: — Petretiću, je li vam bolje ženi?

Ali, Petretić ne odgovara. Samo odmahuje rukom, gestom punom značenja.

Tramvaj juri nizbrdicom. G posljedni čas, Tomislav Sijak diže pogled prema prozorčiću. Ondje više nema plakata, nego staklo blista na suncu. O žutu, mjedenu bravu udaraju sunčane zrake, pa ona svjetluca. A na njoj se vide ljudski prsti.

Petak: prozor

Je li to ludost?

Tomislav Sijak žuri pored tramvajske stanice, pa zalazi pod drvored. Još je ranije nego jučer, tramvaji još nisu ni krenuli, tiho je, jedva da ima koga na ulici, samo automobili prolaze. On odmah odbacuje pitanje što gaje u sebi postavio, znajući da će, ako opet stane o njemu razmišljati, na kraju zaključiti da to doista jest ludost i, možda, odustati. Zato ubrzava korak ne misleći ni na što, pa pazi samo na ritam svoga koraka i što ravnomjernije disanje, kao da je sada najvažnije dobro fizički djelovati i ne umoriti se, a sam ne zna zašto je tako.

Stiže do kuće na uglu, otvara uska smeđa vrata, zakoračuje na stubište. Cl kući je sve tiho, ni iz jednoga stana ne čuje se šum, svi još spavaju. Tomislav Sijak grabi gore, po dvije stube, kako bi sam sebi oduzeo vrijeme za razmišljanje. Kroz prozore na odmorištima vidi vrtove, krošnje, čuje cvrkut tek probuđenih ptica. I, evo ga pred smeđim, prašnjavim vratima od tvrdoga drva.

Tu ipak zastaje kako bi došao do daha, i da bi oslušnuo. Mišta se ne čuje, a on se nada da se ni sam nije odao zvukom svojega uspinjanja. Onda pruža ruku prema vratima, pa je opet povlači. Razmišlja kako da pokuca, onda se odlučuje za tri kratka udarca, bez velikih stanki između njih. Čuje svoje srce kako bubnja, od uspinjanja, ali i od uzbuđenja. Tihi glas iznutra:

— Jesi li ti?

— Mmmmm... — neodređeno mumlja Tomislav Sijak, strahujući da se glasom ne oda. Iznutra se čuje tih, jedva razaznatljiv šum, kao kad bose noge grebu po podu. Tomislav Sijak namješta se tik pred vrata, tako da se kroz ključanicu može vidjeti tek dio njegovih hlača.

Ključ se okreće u bravi, vrata se otvaraju, ali ne odveć široko. Meki mladić gleda u Sijaka izbezumljena, uplašena lica. Vidi se da nije njega očekivao. Mastaje trenutak tišine. Onda se

mladić trza, pokušava zatvoriti vrata. Ali, Tomislav Šijak je već gurnuo nogu između vrata i praga. Još zadihao, on izgovara samo dvije riječi:

— Crvenokosi neznanac.

Tako su jedne novine nazvale pljačkaša što ga je navodno .pazio čuvar laboratorija. Ci tom času vrata se otvaraju širom i Tomislav Šijak tek sada shvaća kakvoj se opasnosti zapravo i/ložio. Pognute glave, mladić srlja naprijed, kao da želi pogoditi našega skromnog junaka čelom među oči. Ali, ovaj se uspije izmaknuti, ne sklanjajući ipak nogu iz dovratka. Mladić gubi ravnotežu, pa ispada iz sobe i srlja prema stubama. Onda se ipak uspravlja, još se jedanput osvrće, a zatim se stušiti niza stube, onako bos, u potkošulji i trapericama. Za nekoliko sekundi čuje se kako se ulazna vrata naglo otvaraju i zatvaraju.

Clzdahnuvši još dva puta duboko, Tomislav Šijak ulazi. Vrata vode na tavan, pun ropotarije, i s kosim zrakama sunca što se probijaju ispod crijepa, a jedna druga vrata vode u prostoriju u kojoj je njegov prozorčić. On za sobom zatvara vrata, zavrće ključ. U maloj prostoriji je raspoređen ležaj od starih dušeka, špiritno kuhalo, nekoliko praznih tetrapaka za mlijeko, konzerve, karirana košulja, cigarete, novine. I jedan smeđi kartonski kovčeg, vjerojatno s tavana. Tomislav Šijak ga otvara: u njemu, pod listom novina, stoje naslagane novčanice.

Maš junak — koji se sada doista osjeća kao junak — opet ulazi na tavan. Traži ondje po starim stvarima, primjećujući da mu se ruke više ne tresu, posve je pribran, sabraniji no jučer. Napokon, nalazi komad nešto debljega konopca, pa ga namotava oko ruke, zatim odlazi do ulaznih vrata tavana i naslanja se na zid. Puši mu se, ali se ne usuđuje zapaliti cigaretu.

Doista, na stubištu se već čuju koraci. On napeto osluškuje. Hoće li ovamo? Jest, neznanici se posjetilac uspinje prema tavanu. Zastao je pred vratima, i Tomislav Šijak čuje ga kako diše ubrzano, zbog uspinjanja. Onda se čuje tiho kucanje na vratima. Polako, Tomislav Šijak struže nogama po podu, kao da korača,

a onda, udahnuvši još jednom duboko, otključava vrata. Otvara ih tako da sam ostane iza njih. Posjetilac ulazi.

Naglim pokretom, Tomislav Sijak ga obujmljuje konopcem koji je pripremio, uspijevajući još da nogom zalupi vrata. Dok se čovjek otima, Tomislav Sijak jednom rukom priteže svoje laso, a drugom okreće ključ u bravi. Zatim ga čovjekova noga pogađa u koljeno i on na trenutak popušta konopac, i gotovo padajući oslanja se na vrata.

A onda, sjetivši se onoga što je pokušao učiniti riđokosi, on se baca glavom naprijed. Čovjek se još nije uspio ispetljati iz konopca, pa ga to priječi da eskivira. Sijakova glava ga pogađa u korijen nosa i on ošamućen pada. Premda ga koljeno još jako boli, Tomislav Sijak se baca na nj, priteže konopac, zatim okreće čovjeka na trbuh i dobro mu vezuje ruke, jakim čvorovima što ih je svladao služeći u mornarici. Onda opet okreće svog protivnika na leđa, pa ga zatim uspravlja, da može sjesti. Blijed, krvavih očiju, Jakov Bobovac gleda ga s poda.

Nastaje tišina. Zatim Tomislav Sijak pali cigaretu i, ne znajući što bi drugo, kaže:

— Eto vidiš.

— Kako si saznao? — pita Jakov Bobovac, dahćući još uvijek.

— Pretpostavljao sam. Ti znaš da sam ja već ranije promatrao ovaj prozorčić. Znao sam da je tu tavan, i da je prazan. Onda sam jedanput vidio da tu nekoga ima, da se miče. Ti si primijetio da gledam gore i zato si, neki dan, rekao malome da zastre prozor.

— Prepoznao si plakat?

— Pa da. Ali mi je još sumnjivije bilo to što je plakat sutradan nestao. Opet si vidio da sam primijetio plakat, pa si mu rekao da ga skine.

— I to ti je bilo dosta?

— Jedno s drugim. Pretpostavljam da si ti k njemu dolazio samo ujutro, prije posla, i donosio mu jelo, je li tako? I samo si

mu tada i mogao reći što da učini s prozorom, da ga zastre ili da skine plakat. Ti si već jučer sumnjao da ja nešto znam, kad si me vidio na svojoj tramvajskoj stanici.

— A kad si ti posumnjao u mene?

— Me znam. Možda tek jutros, kad se sve to skupilo. Onda sam se sjetio kako si onoga jutra, kad se saznalo za pljačku, počeo pričati da je to bilo u doba dok si ti spavao. Odmah si ponudio alibi. To što si rekao vjerojatno je istina?

— Jest.

— Pobrinuo si se da ti netko bude u gostima, da može posvjedočiti da si spavao. Mekako si se izvukao, možda kroz dvorišni prozor, i otišao s malim u pljačku. Vjerujem da si to uradio zato što samo ti imaš duplikate ključeva. Misi mu vjerovao, pa ga zato nisi pustio da radi sam.

— A gdje je on sad?

— Pobjegao je. Valjda je mislio da sam ja iz policije i da si ti već uhićen. A zašto ti nisi sam sve izveo? Bilo bi sigurnije.

Jakov Bobovac puši cigaretu koju mu je Sijak, već zapaljenu, stavio u usta. Uzdiše:

— Mene čuvar poznaje. Bio sam vani, na ulici, da odmah uzmem ključeve i lovu.

— Ali njega je čuvar ipak vidio. A što bi bilo da ti je mali kidnuo odavde, u vrijeme kad si na poslu?

Jakov Bobovac sjetno se smiješi i odmahuje glavom, kao da se čudi što onaj tko ga je nadmudrio ne razumije tako obične stvari.

— Me bi se usudio. Znam gdje bih ga našao, a znam i neke stvari o njemu. Osim toga, ja sam svoj dio love već spremio.

— Ti si pronašao ovo skrovište? — pita još Tomislav Šijak. Jakov Bobovac sliježe ramenima:

— Pa stanujem u susjedstvu.

Mastaje tišina. Sunčane zrake se probijaju kroz prozorčić, njih dvojica razgovaraju u sjeni. Izvana se čuju zvuci prometa. Onda Jakov Bobovac kaže:

— Hoćeš li ovo iz kofera?

Ali, Tomislav Sijak ga ne sluša. S rukama na leđima, on prilazi prozorčiću. Napokon ima priliku da baci pogled kroza nj. Kestenove grane svijaju se nadohvat ruke. Lijepo je, ljepše no što je mislio. Čuju se kočnice tramvaja i plava se kola zaustavljaju na stanici. Tomislav Sijak ugleda staro društvo u prikolici. Kraj prozora sjedi Petretić, blijed, s plavim podočnjacima. Na sebi ima tamno odijelo i crnu vrpcu oko rukava.

Frizer za muške

Prva faza: čitanje novina

— Ima svakakvih paradoksa, ali ova će mi brijačnica valjda zauvijek ostati zagonetna — misli profesor Starec, otvarajući vrata lokala na Srednjacima kojemu na izlogu piše: Frizer za muške »Robert«. Dvojica sjede u naslonjačima: poštar zadužen za ovu četvrt, koji je već obavio posao (njega šiša pomoćnica) i jedan računovođa u miru koji govori glasno i kojega majstor brije, dok mu je vijenac kose što rubi preplanulu i malo nepravilnu čelu posve nepodšišan. Ma stolicama za one koji čekaju red sjede dvojica sredovječnih ljudi: vlasnik privatne voćarnice, koja se nalazi u istoj kući, i neki plavokos čovjek, vjerojatno stanar iste zgrade, jer na nogama ima samo papuče.

— Dobar dan, gospodine profesore! — Sjedokosi majstor smije se srdačno, dok mu oči bljeskaju iza naočala. — Dugo vas nije bilo?

— A, eto, poslovi, polugodište, ocjene, znate kako je — govori profesor Starec, ispuštajući meku i njegovanu brijačevu ruku, pa vadi iz džepa novine i sjeda kao da će čitati, a zapravo ispod oka gleda, osluškuje razgovor i uživa u ugođaju, a u sebi kaže: — Hvala bogu, sve je isto kao i prošli put.

Profesor Starec je čovjek i nastavnik staroga kova, gotovo lirski odan svome poslu i svojoj znanosti — fizici — pomalo filozof i još više pjesnik, pa to donekle objašnjava zašto tako voli ovu brijačnicu koju je sasvim slučajno otkrio, i to na posve neočekivanom mjestu. Cij to, premda već više od trideset godina živi i radi u Zagrebu, ostao je pomalo provincijalac: voli on dolaziti često na ista mjesta, drage su mu stalne navike, voli da

ga poznaju i trafikant, i krojač, i šef samoposluživanja na uglu, nije mu mrsko ni poslušati intimne jadikovke susjeda na stubištu, drago mu je biti među ljudima koje poznaje, i možda zato i nema jako velikih prijatelja.

Zato on voli i ovu brijačnicu, premda mu nikako nije jasno kako se ona — takva — našla baš tu, u novome naselju, a ne negdje u starome dijelu grada. Ona ima isti onaj ugođaj, isti miris, pa donekle čak i istu društvenu ulogu kao i brijačnice u provincijskim gradićima: ljudi dolaze u nju ne samo zato da se šišaju i briju, nego i da se vide, da čuju novosti, da porazgovaraju o nogometu, politici i cijenama, a da se nikada ne susreću nigdje drugdje nego samo tu, u tome prostoru zasićenom mirisom kolonjske vode i sapuna za brijanje. — To je valjda zato što su u ovome kraju nastanjeni mnogi ljudi koji su se tek prije nekoliko godina doselili iz unutrašnjosti, pa im treba da, barem po nečemu, zadrže stare navike — misli profesor Starec. — Doista, sve je ovdje kao u onim pravim, starim brijačnicama: majstor zna mušterije po imenu, novine što vise na vješalici, u drvenom okviru, prastare su, pomoćnici se brijač obraća s »dijete«. A sve to u jednome od mnogih lokala, smještenih u prizemlju jedne visoke i duge, osmorokatne stambene zgrade.

Tako razmišlja profesor Starec dok sluša kako računovođa govori o svojim pothvatima iz doba kada je radio:

— A ja njemu: »Ako sam računovođa, nisam budala, i ovako se varati ne dam!« i lijepo zalupim vratima! — On u zrcalu pomno provjerava kakav je dojam ostavila njegova priča na majstora i ljude otraga. A majstor, koristeći se trenutkom tišine, koji je nastao nakon efektnog kraja priče, prilazi izlogu u koji je dotle neprestano pogledavao i odgrće zastor. Vani se vidi prostor s dosta parkiranih kola, pa posve uska cesta na kojoj se automobili jedva mimoilaze, pa onda nogostup i napokon dio iste ovakve zgrade koja je, za razliku od ove plave, obojena zeleno, i zastakljen ulaz u bankovnu podružnicu do kojega se dolazi

preko nekoliko stuba: ljudi užurbano ulaze i izlaze, jer se banka zatvara u četrnaest i trideset.

— Dijete — kaže majstor — daj, promijeni ovu periku u izlogu, stavi onu crvenu. — Pomoćnica ostavlja poštara, pa na poprsje lutke meće jarkocrvenu vlasulju, onda naginje glavu i gleda kritički.

— Dobro je — kaže majstor.

— A jednom opet — nastavlja računovođa — pozove on mene k sebi... — Ali, tu mora zastati. Začuo se jak, metalni tresak. Svi se okreću prema ulici, profesor Starec ustaje sa svoje stolice, prilazi vratima. Vani su se sudarila dva automobila.

Čak i poštar i računovođa ustaju sa svojih stolica. Dva kombija, jedan crn, a drugi plav, stoje, prednjih dijelova zabušenih jedan u drugi, pred bankom. Oko njih vlada nekakva strka, neki ljudi nešto donose i odnose, dok neki drugi, oni iz crnog kombija, stoje i gledaju ih, sa čudnim izrazom na licu. Zatim trojica ljudi uskaču u plavi kombi kojemu je motor stalno radio (vidi se po plavim oblačcima dima što izlaze iz ispušne cijevi), pa plavi kombi brzo kreće, dok ljudi iz drugog vozila gledaju za njim, stojeći na cesti, a zatim počinju mahati i vikati. Razbijeno staklo leži po asfaltu, vide se neki prolaznici kako pritrčavaju i govore nešto putnicima crnoga kombija. Neki ljudi izlaze iz banke, svi se vrte oko nepomičnog vozila.

— Pobjegao je! — viče računovođa, udarajući pesnicom jedne ruke o dlan druge.

— Dobro je — kaže majstor, kao s nekim olakšanjem. — Glavno je da nema mrtvih i ranjenih.

Druga faza: šišanje

— Moram ja to vidjeti — mumlja bivši računovođa, pa, nagnuvši se nad umivaonik, brzo ispire ostatke sapunice s lica, onda se hvata za novčanik, ali se odmah zatim prisjeća da će se

zacijelo još vratiti da s drugima prokomentira događaj, te stoga veli: — Odmah dođem! — i istrčava van. Plavokosi susjed i vlasnik voćarnice se zgledaju, pa i oni izlaze za njim. Majstor stoji kod izlaza s rukama na leđima, promatrajući okupljene ljude i među njima blijede putnike crnoga kombija što, gestikulirajući, nešto objašnjavaju čovjeku u tamnom odijelu koji je blijed kao i oni, premda se nije dovezao s njima, i koji se svaki čas hvata za glavu, dok mu na čelo padaju pramenovi unatrag začešljane i malo masne kose. Preko majstorova ramena, profesor Starec vidi kako se računovođa umiješao u gomilu i kako je već uzeo riječ, pa nešto objašnjava, busajući se u prsa, tvrdeći valjda kako je i on bio očevidac. Njegova čela bljeska među drugim glavama, na kojima se usne miču, već vlažna od kiše što je počela sipiti.

— Izvolite, gospodine profesore — kaže majstor, i dok profesor sjeda u stolicu, dodaje smiješeći se: — On uvijek želi biti nekakav junak — misleći time zacijelo na računovođu koji sad vani gestikulira sve žešće.

— Sišanje, najprije — kaže profesor Starec i ustanovljuje da u zrcalu može dosta dobro pratiti što se vani događa, samo što mu zastor s unutarnje strane izloga zaklanja jedan dio prozora, pa vidi samo glave (računovođinu prije svega) i vlažni krov automobila kojemu je smrskan prednji dio.

— Ja se čudim — kaže poštar koji je sada prvi put otvorio usta — što ovdje još nitko nije izgubio glavu. — Nagnuvši se na stolici, nastoji istisnuti malen prištić iznad obrve. — Napravili su tako uske ceste u ovom kraju, kao da ne znaju koliko tu ima automobila. Ne čudim se što se svaki dan sudaraju.

Ali, majstor ne obraća pozornost na nj. On prepušta pomoćnici da naplati i jedva odgovara na poštarov pozdrav, dok ovaj izlazi, a profesor Starec ga vidi kako prilazi gomili.

— Kako ste, gospodine profesore, što ima novo kod vas?

— Pa tako, kažem vam, uvijek isto — odgovara profesor, gledajući u zrcalu čas majstora, a čas opet prizor koji se odigrava

vuni. Drago mu je što majstor ne dopušta da događaj koji se /bio poremeti idilični ugođaj njegove brijačnice. Po tome zaključuje daje taj sjedokosi čovjek (kod kojega je već ranije primijetio znakove iznimne pronicljivosti) osjetio zbog čega on, profesor Starec, dolazi ovamo čak s drugog kraja grada.

Vrata se naglo otvaraju.

— Opljačkali su! — uzvikuje računovođa, dok mu se čela sjaji, i dok pokušava doći do daha. Profesor Starec primjećuje malo sapunice iza njegova lijevog uha, pa se smiješi.

— Koga? — pita majstor začuđeno i s nevjericom.

— Auto! — dahće knjigovođa. — Milijuni!

— Koji auto, kakvi milijuni? — pita opet majstor, kao da ima posla s bolesnikom i dodaje: — Ta, sjednite, čovječe, popustit će vam srce! — Računovođa poslušno sjeda, a zatim odmah skače na noge, kao da je sjeo na ježa, uznemireno se osvrće i hvata dah.

— Auto — govori on — opljačkali su auto. Onaj kombi vozio je novac u banku. Oni su se namjerno sudarili! Imali su pištolje! A meni se i činilo, dok sam ovdje sjedio...

— Koliko je bilo napadača? — pita profesor Starec.

— Trojica.

— A čuvara?

— Četiri — računovođa odgovara poslušno poput đaćića. Valjda mu se čini da sad profesor nekako preuzima stvar u svoje ruke.

— Kamo su pobjegli? — pita majstor.

— Prema Trešnjevki, kažu — veli računovođa. — A i ja sam vidio...

Vani se čuje zavijanje sirena. Nekoliko plavih automobila stiže u ulicu s raznih strana. Profesor Starec vidi u zrcalu kako policajci u odorama i u civilu prilaze grupi, pa oni u uniformama nastoje rastjerati gomilu, a oni u civilu razgovaraju s blijedim ljudima u njezinu središtu.

— Evo ih! — uzvikuje računovođa i istrčava van. Druga dvojica, stanar i vlasnik voćarnice, više se i ne vraćaju. Majstor sliježe ramenima, gleda u zrcalu profesora, pa kaže:

— Svašta — i dodaje: — Onda, rekli smo šišanje, je li tako?

Profesor Starec se pita, hoće li mu sve ovo pokvariti zadovoljstvo dolaženja u ovu brijačnicu: ona, eto, nije više obična, provincijalna, za nju će se — bar u njegovoj svijesti — zauvijek vezati događaj o kojemu će pisati sve novine. Još ne zna što da misli o tome. Povjerenje mu vraća jedino majstor Robert, koji ga staloženo počinje šišati i, nastojeći mu odvratiti pažnju od prozora na ulicu i tako zbrisati loše dojmove, zaušćuje:

— Zbilja, nikada vas nisam pitao, za koga vi ono navijate?

Ali, profesor Starec ne odgovara. On u zrcalu gleda kako računovođa, tamo na ulici, u središtu stiske, dok su sve oči uperene u njega, razgovara s jednim od policajaca u civilu (inspektorom?), obilno gestikulirajući. On stalno pokazuje prema brijačnici, pogledavajući svaki čas prema njoj, i govoreći brzo. Inspektor također gleda prema lokalu, a onda se i upućuje prema njegovim vratima, a računovođa stupa za njim, naporedo s jednim visokim policajcem u uniformi. Najhrabriji iz gomile također se približavaju. Inspektor ulazi u brijačnicu, a za njim policajac, pa računovođa, sav se sjajeći od sreće.

— Dobar dan — kaže inspektor. — Molim vaše osobne iskaznice.

Treća faza: pranje kose

Inspektor razgleda profesorovu iskaznicu, gleda njegovo lice u zrcalu i uspoređuje ga s fotografijom, zatim kaže zamišljeno:

— Vi stanujete u Voćarskoj?

— Da.

— Kako to da se šišate čak ovdje, na Srednjacima? — Profesor Starec, zbunjen, pokušava ustati, ali mu inspektor

stavlja ruku na rame i kaže: — Sjedite, sjedite — pa ga i dalje gleda upitno.

— Tako, ne znam, sviđa mi se ovdje, odgovara mi... — petlja on, osjećajući da je sad još više sumnjiv i da je zapravo teško racionalno objasniti njegovu prisutnost na tom mjestu. Ali, upomoć mu priskače majstor Robert:

— Profesor je naša stara mušterija. On se brije i šiša samo kod mene. — Inspektor na to ništa ne odgovara, nego se osvrće po brijačnici, stručnim okom razgledava predmete u njoj, baca ovlašan pogled na mladu pomoćnicu koja se sva osuta crvenim pjegama po licu i zbunjeno čupka plastiku presvlake na stolici, zatim odlazi i zaviruje u stražnju prostoriju, pa se potom vraća i ne obraćajući se nikome izravno, pita:

— Sto ste vidjeli?

— Evo ovako: prvo se čuo tresak... — počinje računovođa, pristupajući korak bliže, ali ga inspektor prekida:

— Vas sam već čuo. A vi? — on se okreće profesor.

— Čuo se tresak — veli ovaj, sabirući se — pogledali smo van i vidjeli da su se sudarili. Vidjela se i neka strka, nešto su nosili...

— Nije vam to bilo sumnjivo?

— Pa, sad vidim daje moglo biti, ali u onom času... Odavde se vidi samo dio ulice, nismo znali o čemu se radi. Ja sam pomislio da se boje da će se auto zapaliti, pa da zato uklanjaju stvari.

— Niste vidjeli kamo su otišli?

— Prema Trešnjevki — ubacuje računovođa.

— To se odavde ne vidi — staloženo veli profesor Starec. — Vidjelo se samo da su odjurili prema zapadu, ali su možda negdje i skrenuli.

— Možete li se sjetiti još nečega?

— Ne.

— A vi? — inspektor se okreće brijaču.

— Ja sam vidio još manje. Brijao sam gospodina — kaže on, pokazujući na računovođu.

— Dajte mi vaše adrese — veli inspektor, pa ih zapisuje u notes. Potom daje znak pozorniku, ozbiljnom i brkatom, pa obojica izlaze. Računovođa gleda za njima, zatim se okreće prema brijaču i profesoru, zaušćuje da nešto kaže, a izraz mu je prijekoran kao da ne može razumjeti kako oni tu mirno sjede, dok se vani događaju onakve stvari. Ipak, opet zatvara usta, pogledava ih još jedanput, a onda trčkaravim korakom izlazi i otpuće se prema gomili. Majstor se smješka:

— Eto, vidite, kakvi su — veli — još su u stanju da počnu i vas sumnjičiti. — On je mirno namjestio iza profesorova vrata posudu za pranje kose, pa sad počinje sapunati.

— To im je dužnost — odgovara profesor Starec i zamišljeno gleda u zrcalu što se vani zbiva. Ondje se zaustavio još jedan auto, došli su ljudi u bijelim kutama, donijeli su neke aparate, pa se s njima motaju oko ulupljenog kombija, na nekoliko strana sijevaju blicevi, vrata banke su zatvorena i ondje se vide neki ljudi (među kojima je i računovođa) kako, prislonivši ruke s obje strane lica, zaviruju u prostorije podružnice. Opažajući da profesoru nije do razgovora, brijač neko vrijeme šuti i gleda van. Ondje se vidi kako je većina ljudi iz policije ušla u banku, a vani su ostala samo dvojica stručnjaka u bijelim kutama koji nešto rade oko auta. Majstor prilazi izlogu i opet gleda kroza nj, držeći vlažne ruke na leđima, pa zatim kaže ne osvrćući se:

— Dijete, loša je ova crvena perika. Daj je skini, molim te, i stavi onu crnu. Ova se čini kao očerupana. —Tiho mrmljajući, pomoćnica odgrće zastor na izlogu, skida crvenu periku s lutke i stavlja crnu. Ovaj put je pažljivije namješta, zaglađuje joj vlasi i popravlja razdjeljak. Upitno gleda u majstora, a ovaj kima glavom, odobravajući. I dodaje:

— Možeš ići kući, dijete. Vidimo se sutra u sedam. — Pomoćnica skida kutu i oblači ogrtač, namješta pred zrcalom

kosu i ovratnik bluze. Pozdravlja, crveni se, izlazi. Na vratima susreće računovođu koji, samo gurnuvši glavu u brijačnicu, veli:

— Neće da kažu koliko su odnijeli. Ali, ja sam se raspitao. Čini se da je bilo oko osam milijuna. — Majstor ispušta otegnut zvižduk, namigujući profesoru koji ga gleda zabačene, nasa-punane glave. Računovođa opet odlazi, dobacujući: —Vraćam se!

CJ brijačnici je samo za trenutak tišina, potom se vrata opet otvaraju. Unatrag zabačene glave, profesor Starec teško može vidjeti tko je ušao. Ipak, nazire visokog čovjeka u radnom odijelu, razdrljenih grudi, iz kojih strše čuperci riđih dlaka. On zastaje na sredini, gleda u profesora tako pozorno da se ovaj počinje osjećati neugodno, te zato hini da je sklopio oči, ali i dalje viri ispod kapaka.

— Izvolite samo — kaže mirno majstor, smiješeći se. — To je tamo, otraga. — Čovjek otvara vrata stražnje prostorije, i unosi onamo sanduk koji drži u ruci, a na vratima se još jedanput okreće i gleda u profesora. Napokon nestaje u polutama. Istom kad zatvara vrata, čuje se kako škljoca prekidač i ispod vrata dopire trak svjetla.

— To je vodoinstalater — kaže majstor Robert, sa smiješkom. — Kaplje nam cijev tamo otraga.

Sapunica šumi u profesorovim ušima.

Četvrta faza: brijanje

— Jest, osam milijuna! — računovođa je opet nahrupio u brijačnicu, zadihan. Majstor, sušeći profesoru kosu, začuđeno diže obrve, ali ne kaže ništa. — Svi to kažu, raspitao sam se — nastavlja računovođa, s mnogo manje oduševljenja nego što je počeo. — Sto kažete, a? Kao na televiziji, ti boga!

— Mmmmm — mumlja majstor nezainteresirano. Računovođa ih obojicu gleda kao da su luđaci koji nisu svjesni

situacije u kojoj se nalaze. Zaušćuje da nešto kaže, potom se predomišlja, a onda se hvata za novčanik i veli svadljivo:

— Da vam platim! — On pruža novčanicu, držeći je nekako gadljivo, kao da njome želi uvrijediti majstora Roberta, kao da kaže: »Evo ti, gladna godino, ti samo radiš i misliš na zaradu. A ja sam iznad toga.« Profesor Starec vidi sve to i smiješi se, simpatičan mu je računovođa ali, simpatija kao da nije obostrana, jer računovođa i njemu dobacuje preziran pogled, pa hvata kvaku. Zastaje, kao da želi nešto uvredljivo reći, ali ne nalazi ništa, pa izlazi.

— E, da, takav je on — komentira majstor. — Sutra će doći kao da ništa nije ni bilo. Preko noći, njegova će uloga u ovome događaju toliko narasti, da će postati glavni lik. I neće biti ni svjestan da laže.

Dok mu majstor suši kosu, profesor Starec se pita zašto li se vodoinstalater zatvorio kao kod svoje kuće u stražnju prostoriju. I protiv svoje volje, kroz zujanje fena pokušava razabrati čuje li se odanle kakav štropot. Kao da je pogodio njegovu misao, brijač kaže:

— Odličan instalater. Poznajem ga već dugo. — I pokazuje glavom prema stražnjoj prostoriji. — Samo je malo čudan.

Majstor počinje sapunati profesorovo lice, a ovaj se ugodno zavaljuje u naslonjač i sklapa oči, razmišljajući o događaju koji se zbio. Kako su zločinci uspjeli da njihov kombi i poslije sudara bude sposoban za vožnju? Da mu nisu namjestili specijalan branik? Jesu li pljačkali profesionalci ili pak obični građani na koje nikada nitko ne bi posumnjao?

Vrata stražnje prostorije naglo se otvaraju. Riđi majstor u radnom odijelu stoji na pragu gledajući u brijačnicu. Kad vidi da je profesor Starec još tu, na stolici, začuđeno diže obrve, malo zastaje, onda pogledava u brijača nekako upitno. Me prestajući sapunati profesorovo lice, brijač pita:

— Gotovo?

— Što?

— Je li gotova cijev, pitam?

—Jest. — Čovjek ide prema sredini prostorije, zatim prema vratima, pogledavajući i dalje na profesora.

— Onda dobro, do viđenja, kaže brijač. — Čovjek nešto mrmrlja, izlazi, a zatim ga vide kako brza niz ulicu.

U radnji je opet tišina, majstor Robert i profesor Starec su sami. Ni jedan ni drugi ništa ne govore. Ipak, među njima se nešto događa: njihovi se pogledi sve češće susreću, majstorov upitan, kao da želi nešto proniknuti, nešto pročitati s profesorova lica, a profesorov je pogled sve tvrdi, on, napokon, više ne ispušta brijača s oka. Do tada su se gledali u zrcalu, sad se brijač nagnuo nad profesora i brije mu podbradak. Najednom, njihove se oči ne odvajaju jedne od drugih.

— Koliki će biti vaš dio? — pita profesor Starec tihim glasom.

— Dio čega?

— Opljačkanog novca.

— Što vam je, o čemu govorite? — Brijač hini iznenađenje, ali mu to slabo uspijeva. Njegovi živci, koji kao da su do sada bili napeti, najednom popuštaju, i ruka mu počinje drhtati. Ona drhti još jače, kad profesor Starec izušćuje:

— Sve mi je jasno. Nije loše smišljeno.

Nastaje stanka u kojoj se čuje samo struganje britve po jakoj profesorovoj bradi.

— Hoćete li da se nagodimo? — pita brijač tiho, kao da moli.

— Ne. Prijavit ću vas.

Profesorovi mišići su zategnuti, on čestita sam sebi što i dalje svakoga jutra gimnasticira. Naglim, neočekivanim pokretom, on spuzne niz stolicu, tako da mu glava dođe sasvim nisko, gotovo na onu površinu stolice na kojoj se sjedi. Istodobno, on se izvija i skače na noge, pa se okreće. Na mjestu gdje se maloprije nalazio njegov vrat, plastika je rasparana širokim potezom britve.

Či istom času brijač gasi svjetlo, čvrsto steže britvu u ruci, i u polutami se upućuje prema profesoru. Ovaj se pribija uza zid. Brijač je najmanje dvadesetak kilograma teži od njega. Profesor gleda oko sebe: nigdje nikakva oruđa kojim bi se branio. Brijač zamahuje. Profesor se saginje i čuje kako čelik struže o zid iznad njegove glave. Sada ga brijač ljevicom hvata za grlo i pribije ga uza zid. Polako prinosi britvu njegovu vratu, nastojeći da sve obavi jednim potezom.

Vrata se otvaraju, inspektor stoji na pragu.

Peta faza: časkanje

U prvi mah inspektor zastaje, jer su mu oči nenaviknute na tamu. Profesor Starec ispušta kratak, ali dovoljno glasan uzdah. Brijač za to vrijeme posljednjom snagom pokušava britvom dosegnuti njegov vrat. Tada, shvativši što se događa, inspektor, još dosta mlad i uvježban, baca se dugim skokom na majstora Roberta. Ovaj ispušta profesora, i za čas se on i inspektor grčevito valjaju po podu. Pozornik, koji je također zastao na pragu, pali svjetlo, fluorescentne cijevi najprije žmirkaju, a zatim svjetlost preplavljuje prostoriju. Policajac otkopčava palicu, pritrčava onoj dvojici, malo zastaje, bojeći se da ne udari svoga pretpostavljenog. S dva kratka i odmjerena udarca pogađa brijača u ramena: njegov stisak popušta, inspektor se izvlači iz njegova zagrljaja, brijačeve ruke, dok ga dižu, vise kao mrtve.

— Sto se tu događa? — pita inspektor zadihano, otirući prašinu s odjeće.

— On je sudjelovao u pljački banke — kaže profesor Starec tiho. — Možda je i njezin organizator.

— On? Pa nije izlazio odavde!

— Ipak je sudjelovao. Pogledajte u stražnju prostoriju. Vjerujem da je cijeli plijen tamo. — Me čekajući naredbu, pozornik ulazi u stražnju prostoriju. Na vratima se skupila gomila

radoznalaca, u prvom redu profesor Starec vidi računovođinu ćelu. Ovaj šuti, začudo. Šute svi, pa i profesor, koji se ne odvaja od zida. Iz stražnje prostorije čuje se štropot, jer policajac pomiče stvari, onda njegov glas:

— Novac je ovdje!

Među gledaocima čuje se žagor, i računovođa nešto govori. I inspektor ulazi onamo, zatim on i policajac izlaze noseći zatvoren sanduk, pa se policajac brzo vraća da pripazi na brijača.

Profesor Starec prilazi umivaoniku i spira sapunicu s lica, zatim se osvrće za čistim ubrusom. Podignuvši glavu, vidi kako je inspektor ušao u službeni auto, predao sanduk drugom policajcu i sad govori preko radija, prilično uzbuđen. Računovođa prilazi bliže, tapše profesora po ramenu, htio bi nešto reći, ali mu policajac pokazuje vrata. Inspektor se vraća. Profesor Starec sjeda na stolicu i pali cigaretu.

— Objasnite što je bilo — kaže inspektor, gledajući ga i dalje sumnjičavo, kao da nije siguran nema li i on veze s pljačkom. — Zašto vas je htio ubiti?

— Zato što sam otkrio da ima veze s pljačkom.

— Kako?

— Pa evo. Ovdje je malo prije bio neki čovjek, visok, riđ, kojega je majstor predstavio kao vodoinstalatera. (Jšao je u stražnju prostoriju, zatvorio vrata i nije ga bilo petnaestak minuta. Odande se nije ništa čulo i meni je to bilo čudno. Kad je izašao, majstor ga je pitao je li cijev gotova, a on ga je gledao kao da ne shvaća.

— To još ništa ne znači.

— Slažem se. Ali, kad je odlazio, majstor mu nije ništa platio, niti je ovaj to tražio. A što je najvažnije, nije ponio svoj sanduk za alat, nego ga je ostavio tamo otraga. To mi je bilo čudno. To je isti onaj sanduk u kojemu je bio novac koji ste vi upravo odnijeli.

Među gledaocima, koji šute i pozorno promatraju, osjeća se neko kretanje, kao kad se ljudi u kinu vrpolje na svojim sjedalima za vrijeme kakva napetog filma. Računovođa netremice gleda profesora. Ima li u njegovu pogledu zavisti?

— Hm — veli inspektor. — Čini se da ni to još sigurno ne dokazuje da je brijač bio u vezi s pljačkašima. Ovo što ste rekli nije dostatno. To jest neki trag, ali slab.

— Da, ali tu su i perike.

— Perike? — Svi, kao i inspektor, podižu obrve od čuđenja.

— Da. Vidite li onu lutku u izlogu? Ma njoj je perika, i to crna. Je li tako?

— Da.

— E, vidite, kad sam ja došao, bila je plava.

— Još ne shvaćam.

— Neposredno prije pljačke, majstor je otišao do izloga i stao je u ovaj, evo, kut. — Profesor Starec ustaje, odlazi onamo, a inspektor za njim. — Odavde se vidi ulica na tristo metara daleko, je li tako? E, kad se pojavio auto s novcem, on je naredio pomoćnici da promijeni periku, da stavi crvenu.

— Jest, sjećam se! — viče računovođa.

— To je bio signal za pljačkaše. Oni su bili negdje u blizini, pa su izletjeli, sudarili se, uzeli novac, nestali.

— Da, ali sada je crna perika — kaže zamišljeno inspektor.

— Kad ste bili ovdje, ispitali nas i otišli, on je naredio da se skine crvena perika i stavi crna. To je bio znak za onoga čovjeka, tobožnjeg vodoinstalatera. On je za vrijeme pljačke čekao negdje u blizini, pljačkaši su mu, bježeći, predali novac, i on ga je u sanduku donio amo.

— Kako ste vi sve to znali?

— Nisam znao, pretpostavljao sam. Odlučio sam pokušati, pa ako ne uspije, onda okrenuti na šalu. Ipak, zagrizao je.

Cl gomili nastaje žagor, čuju se komentari, računovođa je već skupio publiku i počeo se pomalo pretvarati u glavnu ličnost cijeloga događaja.

— Kako to da ste vi došli? — pita profesor Starec.

— Slučajno — kaže inspektor. — Htio sam vama dvojici postaviti još nekoliko pitanja. — On se smiješi profesoru.

Svi su zastali, u brijačnici je na trenutak zavládala tišina. Dvojica policajaca odvode brijača. Publika se sada, s vrata, ogledava po brijačnici, ljudi zvjeraju po zidovima i zaviruju u zrcala, kao da su došli u muzej. Profesor Starec zna da će brijačnica sutra biti zatvorena (pomoćnica će možda ipak doći u sedam sati), a prolaznici će zastajati i viriti unutra.

— Idemo — kaže inspektor. — Treba sastaviti zapisnik. To će biti brzo gotovo.

— Madam se da ću se još stići negdje dokraja obrijati — tiho kaže profesor Starec.

Pritom misli na jednu od onih aseptičnih, bezobličnih brijačnica u središtu grada, gdje svi šute i nitko nikoga ne poznaje.

Smrt lijeve spojke

i.

Biti navijač »Dinama«, to ni na što ne obvezuje. Biti navijač »Vihora«, koji se natječe u gradskoj ligi, to gotovo da traži cijela čovjeka.

Tako je vazda mislio odvjetnik Đuro Bednjanec, član uprave kluba iz dalekog predgrađa. Mije on bio u to uvjeren samo zato što na rubu velikoga grada, u najnižem natjecateljskom rangu, nogomet još nosi u sebi onaj romantični sjaj, kakav je imao na svim razinama natjecanja u ono doba kada ga je i on igrao, odmah poslije rata, nego su razlozi takvom njegovu mišljenju bili složeni. Navijati za klub kao što je »Vihor« gotovo da znači upisati se u neku organizaciju, udružiti se s ostalim navijačima onako kako se udružuju planinari, numizmatičari ili enigmati: znači to, najprije, osobno poznavati onih pedesetak ljudi iz okolice koji dolaze na utakmice, znači poznavati sve igrače, znati tko su i odakle, gdje rade, kakve su im mogućnosti, gdje stanuju, i katkada im platiti piće. Znači to imati, u jednome dijelu svoga života, neku vrijednost višu od sebe sama, pa brinuti se za nju i skrbno je njegovati. Znači to, napokon, dolaziti na sve treninge, raspravljati s trenerom i davati mu savjete, popodne, dok proljetno sunce igra na travi neravnoga igrališta i na krovu barake u kojoj su svlačionice.

I, odvjetnik Đuro Bednjanec dolazio je na sve treninge svojega kluba, tri puta na tjedan, i ostajao sve do predvečerja, a nakon igre je, zajedno s ostalim najvjernijim navijačima, smio ući u svlačionicu i ondje razgovarati s igračima, u vonju znoja i masti za kopačke, u pari iz kupaonice i u šumu tuševa. Uvijek je tada razgovarao s doktorom Rudanom iz područne ambulante,

koji je — na dobrovoljnoj bazi — ponekad masirao igrače, na što su oni bili jako ponosni.

Tako je bilo i onoga poslijepodneva u lipnju, kad se već govorilo o kvalifikacijama za viši rang, ali i o tome da se bliži prijelazni rok i da ljudi iz »Dinama« obilaze po periferiji, tražeći igrače za koje su čuli na Špici ili u kafeterijama bivših nogometaša, u kojima se okuplja sportski svijet. Sunce je bljeskalo po loše izvučenim crtama na terenu, dizala se prašina na mjestima oko jedanaesterca i na prostoru gdje šeće golman, a odvjetnik Đuro Bednjanec i doktor Rudan sjedili su na travi, na prostrijetim rupčićima, skinuvši košulje i hladeći se novinama. Bilo je ugodno i bilo je već kasno, a kad je trening završio, oni su se uputili prema svlačionicama.

Kada su stigli onamo, neki su igrači već izašli ispod tuša, neki su se još tuširali, vrata svlačionice bila su širom otvorena, a pred njima su se skupila djeca koju je domar — također dobrovoljni — pokušavao otjerati. Dvojica navijača ušli su u svlačionicu, koja bijaše puna pare i još k tome tijesna, jer su u njoj bile cijevi i ventili kojima se regulira mlaz tuševa u kupaonici. Po ventilima je također visjela odjeća.

Napokon su svi igrači bili u svlačionici, i sad su se gurali, odijevajući se, a odvjetnik i liječnik sjedili su na klupi, šuteći i sjećajući se starih vremena. Onda je Radenić, desni branič, usred najžešće rasprave o skorim kvalifikacijama, najednom digao viku svojim jakim, gorštačkim glasom:

— Hej, pitam vas tko je ovo zaključao? Ostao mi je sapun unutra, moram po njega. Što je ovo, ljudi? Jeste li vi zaključali, stric Franjo? — obratio se domaru.

— Nisam, nisam — uzbunio se dobrovoljac. — A i vodu ste mogli zaustaviti, kad ste se već svi okupali.

Počela je graja, cijela se momčad bunila i tražila da se javi onaj tko je zaključao vrata. Ključ se također nikako nije mogao naći.

— I to su mi neke šale — rekao je Franjo, oružar, stojeći pred vratima kupaonice, ne znajući što da počne.

Onda je Petrač, desni pomagač, odjednom uzviknuo:

— Hej, pa gdje je Jug?

Svi su se počeli okretati po svlačionici, zagledati, zapitkivati jedni druge:

— Da nije izašao?

— Kako? Gol? Vidiš da mu je odijelo tu.

— Pa to je on unutra! Zatvorio se! Opet on!

Radenić je počeo udarati o vrata svojim velikim pesnicama.

— Jug, hej, Jug, daj, boga ti, otvori, nisi kod kuće, hej, žuri mi se, treba mi sapun, čovječe, ne gnjaviti!

Opet su svi zažagorili, a Radenić im dade znak da šute. Maštala je tišina. Kako je čudno kad petnaest ljudi u skućenom prostoru stoji i šuti! Iznutra se čuo samo šum vode. Onda se najednom začuo udarac, pa štropot, kao da su se letvice što stoje ispod tuša pomaknule. Onda opet tišina. Sad su se neki uzбудili.

— Da mu nije slabo?

— Stric Franjo, dajte rezervni ključ!

— Požurite, možda se onesvijestio!

— Tko zna gdje je sad taj ključ?

Ipak, Franjo gaje brzo našao. Drhtavim rukama ugurao ga je u bravu, pa otključao. Polako je otškrinuo vrata, kao da ne želi biti prvi koji će ući u kupaonicu. Odvjetnik Đuro Bednjanec progurao se naprijed. Čim su se vrata otvorila, iznutra je pokušala golema količina pare: prozorčići kupaonice bili su zatvoreni. Bilo je očito da iz tuša teče vrela voda, koja se odmah isparava.

Odvjetnik otvori vrata. Ma podu, na letvicama, ležao je Stjepan Jug, lijeva spojka, gol, blijed i malo zgrčen. I, što je bilo osobito čudno, otvorenih očiju. Doktor Rudan bio je već tu. Otvorio je prozore i dao mladićima znak da zaustave vodu. Majednom, u kupaonici je zavladała tišina, i zbog toga je bilo i

lakše i teže dvojici ljudi što su se nagnuli nad lijevu spojku, i igračima što su se zbili na vrata.

Doktor Rudan držao je u ruci Jugovu ruku, pipajući mu bilo. Zatim mu je naslonio glavu na grudi. Njegovi pokreti bili su hladni i odmjereni, premda inače bijaše plah čovjek: čim bi došao u dodir s medicinom, postao bi hladnokrvan. Ipak mu je glas malo zadrhtao kad je digao glavu i rekao:

— Dečki, Jug je mrtav.

Nastala je duga tišina, premda su i do tada svi šutjeli. Iznenaden, odvjetnik Đuro Bednjanec primijeti da u vratima kupaonice ni s unutarnje strane nema ključa.

2.

Svome klubu čovjek duguje još i više nego dobrom prijatelju, to je vazda bilo mišljenje odvjetnika Đure Bednjanca.

Pa tako i sad: i pored sve neugodnosti situacije u kojoj se slučajno našao, on je odlučio ostati i učiniti sve što može, premda je tu bio i trener, debeli i ćelavi Stefanec, i svi igrači. Odlučio je boriti se da stvar izađe na čistac i da se klub nekako oporavi od gubitka.

Igrači su stajali i sjedili na travi pred svlačionicom, pušili i tiho razgovarali; bilo ih je strah i bili su žalosni. Najteže je stvar podnio Stanko Jurak: povukavši se ustranu, on je povraćao u travu, a niz lice su mu tekle suze, možda od tuge, a možda i od napora. (J svakom slučaju, on je s pokojnikom bio najbliži.

Trojica starijih, liječnik, odvjetnik i trener, stajali su malo postrance, razgovarajući smireno, premda se još ni sami nisu oporavili od šoka. Čekali su Franju, koji je otišao na telefon da zove hitnu pomoć.

— Mladić je umro od srca — rekao je doktor Rudan, čim su izašli iz kupaonice. — Sumnjam da je to došlo tako naglo, morao je nešto imati već ranije. Sportašima srce ne popušta

samo tako. Možda i prirođeno, samo što nije znao za to. Ona vruća para, ponestalo mu je zraka...

— Tako? — rekao je trener.

— Vruća voda? — rekao je Đuro Bednjanec.

— Sad mi pada na pamet — dodao je liječnik. — Možda je mali i znao da ima nešto na srcu... Zapravo, gotovo sam siguran da je znao. Da, da, mora biti da je znao.

— Po čemu sudite? — upitao je advokat.

— Vidite, drugi se igrači pregledaju redovito kod mene, ovdje, u područnoj ambulanti. Samo Jug nijednom nije došao, uvijek je išao drugamo. Tvrдио je da poznaje nekoga na Salati...

— Možda i poznaje? — pretpostavio je odvjetnik.

— Sumnjam. Bit će da je krio svoju bolest. Bojao se da ga ja kome ne odam.

A kad je Franjo već pošao telefonirati, nekoliko minuta nakon nesreće, odvjetnik je rekao:

— Moramo zvati i policiju.

— Policiju? — uplašio se trener.

— To je nesretan slučaj. Treba objasniti kako je došlo do toga da on ostane ondje zaključan. S time se ne treba šaliti. Čovjek je stradao zbog nečije pogreške, ili zbog svoje vlastite, to tek treba izvidjeti.

Poznajući odvjetnikovu odanost klubu, trener je slegnuo ramenima:

— Ako vi mislite...

Tako su sad stajali pušeci, razgovarajući stalno o istome, premda im je taj razgovor bio neugodan, izbjegavajući da se okrenu i pogledaju prema još uvijek otvorenim vratima svlačionice. Hvatao se suton, svjetla su se palila daleko, pored autoceste, u novim naseljima, a oni su se osjećali kao da ih je od cijeloga svijeta odvojila poplava ili neka iznenadna, a opaka bolest.

Liječnici i policija stigli su istodobno. Pogledali su tijelo, slikali ga, razgovarali s trenerom, raspitivali se za okolnosti pod

kojima se nesreća zbilila. Onda su tijelo stavili na nosila i odvezli ga, dok se bijeli pokrivač čudno ljeskao u sutonu, naspram trave po kojoj je popala rosa. Onda je odvjetnik Đuro Bednjanec pozvao ustranu glavnoga među ljudima iz policije.

— Ja sam odvjetnik — rekao je. — Stvar mi izgleda dosta čudna. Memojte misliti da se miješam u vaš posao...

— Mišta, ništa — rekao je visoki čovjek s brkovima —svaka nam je pomoć dragocjena. Rekli ste da vam je nešto čudno. Što?

— Pa, vidite — zbunio se odvjetnik— nije posve jasno kako je mladić ostao zaključan u kupaonici.

— Igrači tvrde da se sam zaključao.

— Da, ali... — opet se zbunio advokat. — Memojte misliti da ja vidim nekakve sablasti, ali, kad smo ušli u kupaonicu, ja sam pogledao vrata, i s unutarnje strane nije bilo ključa. Osim toga, zašto bi se zaključao?

— Tko zna, u takvim slučajevima ljudi obično učine nešto nepredviđeno. A kažete, nije bilo ključa?

— Mije.

— Otvorili ste rezervnim? Hm. G tome slučaju, ključ bi još i sada morao biti u kupaonici. Mitko nije ništa dirao?

— Mije. To sam ja... upozorio — rekao je odvjetnik pocrvenjeviši.

— Onda je — rekao je čovjek iz policije — najbolje da pogledamo sami, vi i ja.

Dok su trener i liječnik razgovarali naslonjeni na ogradu, dok su igrači sjedili na travi, njih dvojica su kroz svlačionicu ušli u malu, još uvijek toplu prostoriju u kojoj su bili tuševi. Voda se s betona ocijedila, letvice su se ljeskale pod slabim svjetlom.

— Da vidimo — rekao je čovjek iz policije.

Podigli su letvice, sagnuli se, čovjek s brkovima čak je izvadio iz džepa svjetiljku, pa posvijetlio. Rešetka nad rupom za odvod vode bila je gusta, kroz nju ključ nije mogao upasti u kanal. G kupaonici ga nije bilo.

— Da nije ostao u njegovoj ruci? — upitao je visoki čovjek.

— Ne, šake su mu bile otvorene — odgovorio je odvjetnik.

— Doista ga nema — rekao je čovjek iz policije. — Čudno. Možda vaša pretpostavka nije bez osnova.

Odvjetnik se zbuni.

— Ima još nešto — reče. — Dovod vode za tuševе regulira se izvana, iz svlačionice, i zajednički je za sve tuševе. Bojleri se griju za vrijeme cijeloga treninga, pa je zato uvijek potrebno dodavati hladnu vodu. Ali, kad smo ušli... ne znam je li to uvjerljivo... bilo je toliko pare da mi se čini kako je iz tuša tekla samo vrela voda... pod kojom se nitko ne može kupati... Ako sam bio dovoljno jasan.

— Mislite da je netko isključio dovod hladne vode? Hm. Nije nemoguće. Ali ključ? On bi morao negdje biti. Možda u nečijem džepu? Možda ćemo morati pregledati igrače?

Stajali su u kupaonici, njih dvojica, šuteći i gledajući se. Odvjetnik bijaše zbunjen. Gotovo da mu je bilo žao što je uopće pokretao cijelo to pitanje, sad, kad je čuo o pregledu.

Zato je, kad su opet ušli u svlačionicu, još jedanput pokušao:

— Možda bi trebalo pogledati ovdje?

Popeo se na klupu i počeo viriti na gornje plohe ormarića što su stajali poredani ondje, zaključani, s imenima i nadimcima igrača, napisanima na vratima. Na jednome je ormariću nešto bljesnulo.

— Evo ga — reče odvjetnik.

Bio je to pokojnikov ormarić.

— I tko tu može biti krivac? — zamišljeno je rekao čovjek iz policije. — Cijela momčad, zajedno s rezervama. Cijeli klub!

A kad su izašli van, kad su se približili tamnoj skupini što je sjedila na travi, a samo su cigarete svjetlucale, čovjek iz policije je rekao:

— Momci, čini se da je netko ubio vašu lijevu spojku.

3.

Za svoj klub čovjek mora biti u stanju učiniti ono što nikada ne bi učinio, i ne učiniti ono što bi uvijek učinio, to je svagda bilo geslo odvjetnika Đure Bednjanca.

Da nije bio u pitanju njegov klub, »Vihor«, ne bi odvjetnik nikada učinio ono što je tada učinio, niti bi toliko razmišljao o cijelome slučaju. Ovako, on je, drugi dan poslije treninga, primajući stranke u svome uredu, blizu igrališta, stalno mislio o onome što se dogodilo i pokušavao sebi to objasniti.

Nakon otkrića s ključem, ljudi iz policije su još neko vrijeme ispitali igrače, sve zajedno, i jednoga po jednoga, a zatim su otišli, rekavši da će ih još pozvati. Čelavi trener se znojio, mnogo pušio i uzdisao, a igrači su se razišli pognutih glava, u malenim skupinama, i ne razgovarajući.

Sada, u svom uredu, odvjetnik je razmišljao o cijelome slučaju. Njemu se činilo da je otkrio kako je tekla cijela stvar: igrači su se zajedno kupali, a Jug je ostao posljednji, kao i uvijek; advokat se sjećao da su ga vazda zadirkivali što se pere dugo, kao djevojka. Kad su izašli, ključ je bio u bravi, s vanjske strane. Netko ga je zavrnuo, a zatim bacio na ormarić. Sve je to mogao učiniti neopaženo, da ga nitko ni ne čuje, jer je u svlačionici bila galama, a svi su se motali uokolo, dodavajući jedan drugome stvari i navlačeći košulje preko glave, otrešajući mokru kosu, tako da nitko nije pazio što drugi rade. Potom je taj netko zavrnuo dovod hladne vode i pojačao dovod vruće. To je također mogao učiniti neopaženo, jer su stvari visjele na ventilima što vire iz cijevi, pa su se mnogi i približili tim ventilima. Nakon svega, taj netko je trebao samo čekati.

Dvije su se stvari tu činile čudnima; gotovo da su bile dostatne da odvjetnika zbune, obeshrabre i natjeraju da od svega digne ruke. Prva, koju je mogao kako-tako objasniti, bilo je pitanje: zašto Jug nije vikao? Zar mu je tako naglo pozlilo? Ili je mislio da sve može sam riješiti, da će napadaj proći? To će

možda zanavijek ostati nejasno. Drugo, mislio je odvjetnik pravičkom terminologijom, gdje je motiv? Kakva je interesa netko mogao imati da ubije Juga? Nije vjerojatno da tako mlad čovjek može imati neprijatelje. I to još tako ozbiljne da ga žele ubiti? I to među suigračima u klubu? Čudno. Možda je ipak nesretan slučaj. Odvjetnik je bio prilično obeshrabren.

Onda je došla gospođa Fištek, i on je, htio-ne htio, morao opet misliti i govoriti o Jugovoj smrti. Gospođa Fištek bila je Jugova stanodavka, on je stanovao kod nje u maloj, prizemnoj kućici od kakvih se i sastojao cijeli taj kraj, s niskim krovom i s vrtom ispred kuće, a sa zahodom u dvorištu.

— Izvolite, gospođo Fištek, — rekao je odvjetnik. — Vaša stvar napreduje pomalo, ali napreduje, bit će nešto, bit će.

— Joj, kako ste vi dobri — rekla je gospođa Fištek. Ona se već godinama sporila sa svojim susjedom zbog ometanja posjeda: radilo se o nekome spornom komadu dvorišta preko kojega je netko zatezao konopac za rublje. I sad je stvar pomalo izlazila na čistinu. Gospođa Fištek bila je, dakako, debela i imala je ruke crvene i ispucale. Kad joj je odvjetnik izložio kako teče njezin slučaj, ona ga je zahvalno pogledala, a zatim uzdahnula:

— A, eto vidite, gospodin advokat, moj Stef...

— Jug? Podstanar? Znam, bio sam tamo.

— Čula sam da ste bili. Jadan dečko, meni je bio kao sin, jako sam ga voljela. Tako je bio miran, šutljiv, ni djevojke nije dovodio, kao curica vam je on bio, znate.

— Je li vam ikada rekao da je bolestan?

— Nije. On se meni katkad činio nekako... čudan, baš kao bolestan, ali ja sam uvijek mislila da je to od nogometa. A sad čujem...

— Da. Srce. Sto ćemo — rekao je odvjetnik.

— A, gospodin advokat, je li istina da je to njega netko... namjerno? — gospođa Fištek se uzбудila i od same te pomisli i još se više zacrvenjela.

— Ne znam — rekao je advokat. — Svašta može biti.

— Joj, kako su ljudi zločesti. A eto, vidite, ne daju mu ni poslije smrti mira...

— Kako to mislite? — Odvjetnik se pozorno zagledao u oblo lice gospođe Fištek, ispod kojega se tresao teški podvoljak i s kojega su gledale dobre plave oči.

— A nisam vam to rekla? Netko je provalio kod mene, noćas, kroz prozor se uvukao, baš u njegovu sobu.

— Sto? — ukočio se odvjetnik na stolici, ali ne usuđujući se gospođi Fištek postavljati pitanja, jer je znao da će najprije čuti ono što ga zanima ako je ne bude prekidao.

— Jest, jest, uvukao se kroz vrt — brzala je gospođa Fištek — i u njegovu sobu se uvukao, premda je prozor bio zatvoren. Ja imam tvrd san, debela sam, a on je prevrnuo cijelu sobu... Kad sam ujutro ušla, imala sam što vidjeti...

— A što je nestalo? — pitaše odvjetnik nestrpljivo.

— E, bogme, to je najčudnije. Koliko ja mogu vidjeti, ništa. A nije ni bilo ništa: moje je samo pokušstvo, a Stefova obitelj je odnijela sve što je njegovo, došli su jučer autom, neki njegov rođak iz Njemačke, a ostale su samo neke knjige i papiri, dokumenti, a i to će odnijeti ovih dana. I ne znam ni sad što je tražio i zašto nije išao i u druge sobe... (J sobi do Stefove držim novce, mogao je, ali nije ništa... — završila je gospođa Fištek zadihano.

— Jeste li prijavili policiji?

— Pa kad nije ništa odnio...

— Nemojte o tome nikome govoriti, gospođo — rekao je još odvjetnik.

Tako je gospođa Fištek otišla, tako su misli Đure Bednjanca opet bile obuzete smrću lijeve spojke Stjepana Juga.

On nije ni sumnjao da je u sobu poginuloga nogometaša provalio ubojica, kao ni u to da onoga tko je to učinio može, sam u sebi, tako nazivati. Sjedio je za svojim stolom i gledao preda se, zatim otišao do prozora i, s rukama na leđima, motrio male kuće i vrtove te njemu tako drage četvrti.

Što je ubojica tražio?

Odvjetnik Đuro Bednjanec čvrsto je odlučio to saznati.

4.

Ljubav prema nogometu lijepa je i snažna samo onda kad je jasno odijeljena od svih drugih dijelova života, osobito od onoga što se naziva pozivom ili profesijom.

Tako je vazda mislio odvjetnik Đuro Bednjanec i toga se držao. Ali, u ovome slučaju, nakon smrti Stjepana Juga, on je počeo osjećati kako se, upravo u svezi s nogometom, s klubom, s njegovim »Vihorom«, budi u njemu pravnik, i kako više ne može odijeliti privatnu sferu od profesionalne. Jer, on je u odvjetnike i otišao zbog svoga osjećaja za pravdu, ne onu opću i apstraktnu, nego za pojedinačnu i svakidašnju, a sada je upravo taj osjećaj za pravdu bio stavljen na kušnju. Nikada ga u klubu nisu pitali za pravne savjete, nego samo za nogometne, a sad je sam morao, u odnosu prema klubu, biti prije svega odvjetnik i to je za nj bilo posve novo. Sjetio se lica doktora Rudana kad je pregledao Stjepana Juga.

Različiti osjećaji kovitlali su se s tim u vezi u odvjetnikovoj duši. Jer, ne samo da je odlučio pomoći svome klubu svojim pravničkim znanjem, nego je također bio odlučan učiniti to na način koji nije bio posve zakonit, koji inače ne bi odobrio ni sebi ni drugima. Bio je, dakako, svjestan daje to jedini način koji mu stoji na raspolaganju, ali je to njegovoj savjesti stvorilo nove, velike probleme. Zato je, osjetivši da mu je u toj situaciji potreban netko kome će se povjeriti, tko će ga ohrabriti, odmah samokritično pomislio da time zapravo traži sudionika. Tako je, kad je gospođa Fištek otišla, okrenuo broj doktora Rudana.

— Imate li vremena večeras, doktore? — upitao je.

— Zar me pozivate na rendez-vous? — pokušao se šaliti liječnik. — (J čemu je problem?)

— Pa znate — zbunio se odvjetnik — predugo je da vam objašnjavam. Radi se o onome slučaju u klubu. Htio bih se s vama posavjetovati.

— Dobro. Ali, ne prije pola deset. Kod Janoša? — predložio je liječnik gostionicu blizu igrališta.

— (J redu, u pola deset kod Janoša — složio se odvjetnik uzdahnuvši, premda je htio predložiti liječniku nešto sasvim drugo. Ali, u odlučujućem času to mu se učinilo odveć opasno i suviše neprimjereno doktorovoj realističkoj naravi, pa je tako odustao.

Do večeri je radio u svome uredu, jer je imao posla, dovršavao je zakašnjele slučajeve, ali su mu misli lutale. Mije bio siguran da je pametno i dobro ono što kani poduzeti, ali je istodobno nekako bio siguran da više ne može natrag.

Kad je pala noć, nešto prije devet, otvorio je ormar sa spisima, pa s njegova dna izvadio jednu staru kožnatu torbu. Otvorio ju je i zagledao unutra. (J nju bijaše nabacan već pomalo zarđao alat koji mu je služio za hitne popravke u uredu: čekić, kliješta, nekoliko odvijača i, tko zna otkuda, jednu šiljaticu. Uzeo je to pod mišku i uputio se van. Ha izlazu, pogled mu je pao u zrcalo: povukao je obod svoga ljetnog, šupljikavog šešira dublje na čelo, pomislivši kako je potrebno da sve bude u stilu.

Hitrim se koracima uputio prema igralištu. Znao je da ondje sada nema nikoga. Ušao je kroz sporedna vrata koja se nikada nisu zaključavala, pa pogledao teren: ležao je nijem i pust u bljedo rasvjeti neba koje je — to se vidjelo ovdje gdje nema ulične rasvjete — bilo osuto krupnim zvijezdama. Prazni prostor gotovo daje malo plašio odvjetnika. Uzdahnuvši, pošao je dalje.

Stigao je do svlačionica, pa obišao oko njih, slušajući i motreći ima li koga u blizini, šuljajući se poput tata. Onda je, kad se uvjerio da je sam, brzo prišao vratima i iz džepa izvadio ključ, pa otvorio vrata, ušao unutra i brzo za sobom zaključao, ne paleći svjetla. Taj ključ mu je, jednom davno, dao Franjo kad je bio bolestan, zamolvši ga da otključa i zaključa svlačionicu

za trening, a kasnije je na to zaboravio, jer je bilo više ključeva. Zaboravio je bio i odvjetnik, ali se sada u pravi čas sjetio.

Iz džepa je izvadio malenu svjetiljčicu nalik olovci, pa njome prošarao po ormarićima na kojima su bila imena i nadimci igrača. Svlačionica je odisala vonjem hladnoga znoja i deterđenta za pranje dresova. Ma jednome je ormariću razmaknutim slovima pisalo *JUG*.

Odvjetnik mu priđe, malo drhtavim prstima ga opipa, prijeđe kažiprstom preko otvora brave, pa zatim stade vaditi alat iz svoje torbe. Mastojao se sjetiti davnih predavanja iz kriminalistike, a i skupiti svoja skromna tehnička znanja. Brzim je pokretima odšarafio bravicu s njezine drvene podloge i zaokrenuo je tako da može vidjeti nutrinu mehanizma. Onda je unutra ugurao prvo odvijač: nije išlo. Potom je posegnuo za šiljaticom. Brava je popustila. Odvjetnik otvori vratašca.

Cl ormariću nije bilo gotovo ničega. Sapun, nekoliko pari čarapa, jedna bilježnica, nekakva kolonjska voda. Razočaran, advokat je prevrtao po tim stvarima. Već ga je počela hvatati malodušnost.

Ipak, na gornjoj polici, bio je jedan papir, presavijem nadvoje. Mestrpljiv, odvjetnik ga zgrabi, razmota, pa zatim osvijetli svojom svjetiljčicom. Bio je to liječnički recept.

Brzim pokretima Đuro Bednjanec zatvori ormarić i provizorno ga zaključa, potom skupi svoj alat i potrpa ga u torbu. Onda ode do vrata, oslušnu, pa ih otključa i izađe. Vani duboko udahne: sav se oznojio. Zaključa vrata, pa se brzim korakom uputi prema izlazu iz igrališta. Kad se našao na ulici, bilo mu je kao da je pobjegao od velike opasnosti. Premda je znao da će se morati još jedanput vratiti.

KodJanoša liječnik ga je već čekao. Njih su dvojica zapravo bili slični: obojica proćelavi, obojica s engleski potkresanim brkovima, obojica u sivim odijelima. Samo što je doktor bio nešto deblji. On je već domahivao od svoga stola, a potom zabrinuto upitao:

— Što je, vi kao da ste trčali? Da vam nije slabo? — A zatim mu se lice još više izdužilo kad je čuo kako je u odvjetnikovoj torbi zazveckao alat.

— Hitno je — rekao je Đuro Bednjanec. — Poći ćete sa mnom. Molim vas to kao prijatelja. Ne možete me odbiti.

— Kamo?

— Na igralište. Samo vas molim da mi prvo kažete kakav je ovo lijek na ovom receptu.

Liječnik je iz gornjeg džepa izvadio naočale, pa onda bacio pogled na nečitko ispisan listić sav išaran pečatima.

— To je lijek za srce — rekao je. — Za dosta teške bolesti, moram reći.

— Tako sam i mislio — reče advokat.

— Otkud vam to? — upita liječnik. — I, što to znači? Ispada da nam je cijela momčad bolesna od srca.

5.

Biti navijač »Vihora« to, u jednome nešto drugačijem smislu, znači isto što i biti liječnik ili odvjetnik: znači preuzeti obvezu.

To je bio glavni argument kojim je Đuro Bednjanec sklonuo doktora Rudana da pođe s njim. Sve je to trajalo tek nekoliko minuta, platili su vino što ga je liječnik popio, pa su se zaputili prema igralištu, a putem je odvjetnik stalno govorio i objašnjavao, obilato gestikulirajući. Tek kada su stigli do ulaza u igralište, zašutio je, pa su se oprezno uvukli unutra.

Opet je počelo šuljanje i prikradanje koje je doktoru bilo smiješno (bar je tako tvrdio, dok je odvjetnik bio uvjeren da ga je zapravo malo strah), obilaženje oko svlačionice, oslušivanje i zavirivanje. Onda su se uvukli u svlačionicu, osvijetlili je malo, zaključali, pa iz te prostorije prešli u kupaonicu. Ondje su sjeli na osušene letvice ispod tuša i tiho razgovarali u mraku, dok je oko njih carevala čudna, šumna tišina od koje u ušima odjekuje

vlastito srce i mrmor krvi. Doktor je postavljao još neka pitanja, ali je odvjetnik ostao zagonetan. Samo je rekao:

— Molim vas, budite strpljivi. Učinite mi to kao starome znancu. Nećemo dugo čekati.

Tako se doktor smirio i tako su opet sjedili u tami jedan kraj drugoga, čudno, apsurdno sjedinjeni tom neobičnom situacijom.

Onda se začuo ključ u bravi na vratima svlačionice. Obojica su protrnuli, a doktor se i trgnuo i pomakao, ali mu je Đuro Bednjanec snažno stegnuo podlakticu, a zatim je sam tiho ustao i približio se vratima što vode u svlačionicu.

Netko je onamo već ušao, zaključao za sobom vrata i sad se kretao onuda, a trak džepne svjetiljke probijao se ispod vrata u kupaonicu. Dvojica ljudi uzbuđeno su disali, slušajući i ne usuđujući se pomaknuti. Onda se iz svlačionice začula buka, udarci po drvu i metalu.

Odvjetnik je iskoristio te šumove da malo odškrine vrata i zaviri u svlačionicu. Ondje je neki čovjek, visok, tanak, očigledno mlad, nešto radio oko jednog ormarića. Doktor sa svoga mjesta na letvicama nije to mogao vidjeti, ali je Đuro Bednjanec vidio, a znao je i bez gledanja što se zbiva: čovjek je provaljivao u ormarić Stjepana Juga, lijeve spojke »Vihora«.

Napokon, to mu je i pošlo za rukom: vratašca su popustila (ionako ih je odvjetnik bio slabo zatvorio), i on je pustio unutra snop svoje svjetiljke. Nervozno je počeo prevrtati po malobrojnim stvarima, na policama, odozgo prema dolje, sve brže i brže. Po njegovim se pokretima vidjelo daje usplahiren i da ne nalazi ono što traži, da ga sve više hvata panika. Napokon je zastao, nemoćno spustivši ruke.

Onda je odvjetnik širom otvorio vrata, pa zastao na pragu, držeći u jednoj ruci svjetiljku, a drugom pružajući prema čovjeku recept:

— Ovo tražiš?

Mladić je prvo zastao, kao da ga je netko iznenada udario po potiljku, zatim je otvorio usta pohlepno gutajući zrak, tako

da je odvjetnik načas pomislio kako doista pati od srca. Onda se naglo okrenuo, pa jurnuo prema vratima.

Ali, zaboravio je da su ona zaključana, pa se odbio od njih, jer nisu popustila. Zahvaćen panikom, počeo je kopati po džepu, tražeći ključ, premda mu je moralo biti jasno da je to uzalud. Tada je odvjetnik skupio svu snagu i iz petnih žila zagrmio:

— Stoj!

Kao da ga je to oborilo, mladić, Stanko Jurak, pustio je bravu, pa se srušio na klupu do vrata i briznuo u plač.

Doktor je već ušao u svlačionicu, pa je zastao na sredini i zbunjeno se zagledao u rezervnog igrača. Odvjetnik je sjeo na klupu kraj Stanka Juraka, ponudio mu cigaretu, koju je ovaj makinalno i prihvatio, dok su mu suze tekle niz lice, kao i onoga dana kad se nesreća dogodila.

— Ti si to uradio? — upitao je odvjetnik glasom punim sućuti.

— Nisam ga htio ubiti, nisam ga htio ubiti — brzao je mladić usplahireno, zaboravljajući pušiti.

— Kako si saznao da je bolestan?

— On mi je rekao. Bili smo dobri. Molio me da se zakunem da neću nikome kazati... I nisam.

— Ti si zaključao vrata, pa zaustavio dovod hladne vode?

— Nisam ga htio ubiti!

— Kako si znao da ne podnosi vruću vodu i paru?

— Jednom smo bili zajedno u javnom kupatilištu... Pozlilo mu je... Tako sam i saznao, molio me da nikome ne kažem...

— Znao si da on neće dozivati iznutra, jer se bojavao da igrači i trener ne saznaju da je bolestan, je li tako?

Mladić je kimao glavom. Doktor je i dalje stajao na sredini svlačionice, gledajući zbunjeno i ne snalazeći se.

— Ti si provalio kod gospođe Fištek?

— Da.

— Tražio si recept? A kad ti je vratio knjižicu? Kako da i nju nije zadržao?

— Ja sam tražio, vratio mi je isti dan.

— Ti si mu posudio knjižicu, bolesničku, da se ide pregledati, je li tako?

— Da.

— Zašto?

— Nešto nije bilo u redu s njegovom knjižicom... Molio me je da mu pozajmim, da se pregleda, to se i inače radi, i on je meni pozajmio jednom.

— A recept?

— Njega sam se kasnije sjetio. Ali ga nigdje nije bilo.

— Sakrio gaje ovdje. Možda se bojao da ne sazna gospođa Fištek i nekome ne kaže?

Mladić je slegnuo ramenima. Nastala je tišina. Sad je i doktor sjeo kraj njih i zapalio cigaretu. Sjedili su neko vrijeme u tišini, gledajući preda se, pod škiljavim svjetlom svjetiljke. Onda je odvjetnik upitao:

— Zašto si to učinio?

— Nisam ga htio ubiti, nisam htio! — počeo je mladić vikati usplahireno, kao da tek sada shvaća što se dogodilo. — Mislio sam da će mu samo biti zlo, da neće moći...

— Mislio si da će mu samo pozliti, je li tako?

— Da, i da će to netko na vrijeme primijetiti. Ili da će se sam uplašiti i da neće igrati u nedjelju.

— Na kvalifikacijama?

Mladić je plakao. Odgovorio je, sav umazan suzama, kao pravo dijete, što je i bio:

— Da. Dolaze ljudi iz »Dinama«. Ja sam bio njegova rezerva. To je strašno, ja nisam htio, gospodin advokat, nisam htio, vi mi vjerujete, je li? — plakao je Stanko Jurak.

Odvjetnik je kimao glavom. Bila je to mučna situacija, nije znao što bi dalje i kako bi utješio mladića, i treba li ga tješiti.

Stavio mu je ruku na rame i nije rekao ništa, jer mu je grlo bilo stegnuto. Onda su sva trojica ustali i izašli, zaključavši vrata za sobom.

Uputili su se prema izlazu s igrališta, liječnik i odvjetnik sa strane, a igrač u sredini, šuteći pored terena na kojemu su se, u tami, isticale bijele crte.

Ma Špici su te večeri svi govorili o kupu pobjednika kupova.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
CIP - Katalogizacija u publikaciji

UDK 886.2-31

PAVLIČIĆ, Pavao

Dobri duh Zagreba / Pavao Pavličić. -
Zagreb : Slon, 1996. - 170 str. ; 19 cm

Str. 163-170: Zašto volimo lektiru? /
Julijana Matanović

ISBN 953-6203-11-1

960215094